

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning

Samverkan mellan hem och skola

En studie av rektorers, föräldrars och lärares syn på samverkan

Helén Lundvall & Jenny Segerdahl

LAU350

Handledare: Pia Williams

Rapportnummer: HT06-2611-027

Abstrakt

Examinationsnivå:	Examensuppsats 10 poäng, nya lärarprogrammet
Titel:	Samverkan mellan hem och skola – En studie av rektors, föräldrars och lärares syn på samverkan
Författare:	Helén Lundvall & Jenny Segerdahl
Termin och år:	Höstterminen 2006
Institution:	Göteborgs universitet Institutionen för pedagogik och didaktik
Handledare:	Pia Williams
Rapportnummer:	HT06-2611-027
Nyckelord:	Föräldrar, föräldrasamverkan, samverkan mellan hem och skola, barnets lärandeprocess, läroplaner
Sammanfattning:	<p>Våra erfarenheter av skolans värld innehåller såväl goda som dåliga upplevelser av mötet mellan föräldrar och professionella. Då vår syn är att skolan och hemmet är två stora delar i barnens liv anser vi att en samverkan mellan dessa delar är ett måste. Enligt läroplanen skall skola och hem samverka vilket bör få till följd att någon form av samverkan existerar i samtliga skolor i dagens Sverige. Syftet med vår studie är att undersöka vad rektor, föräldrar och lärare anser är en god samverkan och vad syftet med denna är enligt dessa parter. De frågor som hjälpt oss besvara vårt syfte är: Vad innebär en god föräldrasamverkan för olika parter alltså rektor, föräldrar och lärare? Vad anser de olika parterna att syftet med samverkan är? Sätter de vuxna barnets lärandeprocess i fokus i samverkan mellan hem och skola? Grundar sig föräldrasamverkan i teorier och forskning? Uppsatsen bygger på tidigare forskning och litteratur inom ämnet samt på kvalitativa, halvstrukturerade intervjuer med rektorer, föräldrar och lärare på sex olika skolor. I våra analyser har vi undersökt hur rektorer, föräldrar och lärare som kategorier ser på samverkan och har därför valt att först göra en gruppering av individer för att sedan söka de vanligaste uppfattningarna bland dessa för att på detta sätt finna struktur i det insamlade materialet. Av vårt resultat har vi dragit följande slutsatser: Samverkan mellan hem och skola ser mycket olika ut på olika skolor. Hur de olika parterna ser på syftet med samverkan blir avgörande för hur denna kommer att gestalta sig. Avgörande är också vad de olika parterna anser att man bör samverka kring. I samverkan har läraren en nyckelroll.</p>

Förord

Under arbetets gång har samarbetet varit gott och vi har haft stort stöd av varandra. Vi har haft mycket givande diskussioner som utvecklat våra tankar och fört arbetet framåt. Arbetet är planerat, genomfört och sammanställt gemensamt och vi tar båda ansvar för samtliga delar i arbetet.

Vi vill tacka samtliga personer som ställt upp och gjort vår undersökning möjlig. Ett speciellt tack till de rektorer, föräldrar och lärare som givit oss ett positivt bemötande och delgivit oss sina tankar och åsikter. Vi vill även tacka dels vår handledare Pia Williams, dels Elin Axell för god korrekturläsning. Till våra familjer ger vi ett extra stort tack.

Innehållsförteckning

Abstrakt	2
Förord	3
Innehållsförteckning	4
1. Inledning	6
1.1 Syfte och frågeställningar	7
1.2 Begrepp	7
1.3 Val av litteratur	8
2. Bakgrund	9
2.1 Samhällsutvecklingen och folkundervisningens historia från 1500 talet och framåt	9
2.1.1 Folkundervisningen från 1500-talet och fram till 1842	9
2.1.2 Folkskolestadgans införande 1842 och utveckling	9
2.2 Läroplaner och utredningar	11
2.2.1 Föräldraföreningar i läroplanen	11
2.2.2 Lagstadgade former för samverkan	11
2.2.3 Lokala styrelser	12
2.2.4 Utvecklingsarbete	12
2.3 Föräldrasamverkan - från övertalning till delat ansvar	12
2.4 Hur synen på kunskap och lärande har förändrats över tiden	14
2.4.1 Från skilda kontexter till ett utvecklingsekologiskt perspektiv på kunskap och lärande	15
2.4.2 Rektoreernas centrala roll	16
2.5 Samverkan ur olika perspektiv	17
2.5.1 Social bakgrund samt maktrelationer som faktorer vid samverkan	17
2.5.2 Vad föräldrar vill vara med och samverka kring	17
2.5.3 Lokala styrelser som en möjlighet till samverkan	18
2.5.4 Förutsättningar och hinder för samverkan	20
2.5.5 Samverkan, så påverkas elevernas skolprestationer	21
2.6 Sammanfattning	23
3. Metod	24
3.1 Metodval	24
3.2 Urval och presentation av skolorna	24
3.3 Tillvägagångssätt	27
3.3.1 Analys av data	27
3.4 Undersökningens trovärdighet och giltighet	28
3.5 Etiska överväganden	28
4. Resultat	29
4.1 Sammanfattning av resultat	29
4.2 Redovisning av intervjusvar	29
4.2.1 Vad innebär en god föräldrasamverkan för olika parter, alltså rektorer, lärare och föräldrar?	29
4.2.2 Vad anser parterna att syftet med samverkan är?	33
4.2.3 Sätts lärandeprocessen i fokus i samverkan mellan hem och skola?	35
4.2.4 Teorier och forskning till grund för samverkan	38
4.2.5 Vad föräldrarna anser är det viktigaste för deras barn i samverkan mellan hem och skola.	39
4.2.6 Föräldrarepresentanter om problemet att engagera övriga föräldrar	39
4.3 Sammanfattande resultatanalys	40

4.3.1 Vad innebär en god föräldrasamverkan för olika parter alltså rektor, föräldrar och lärare?	40
4.3.2 Vad anser parterna att syftet med samverkan är?	41
4.3.3 Sätter de vuxna, barnets lärandeprocess i fokus i samverkan mellan hem och skola?	42
4.3.4 Grundar sig föräldrasamverkan i teorier och forskning?	42
4.3.5 Går det att följa en röd tråd i de olika skolornas arbete kring föräldrasamverkan?	43
5. Diskussion	44
5.1 Resultatdiskussion	44
5.1.1 God samverkan - samverkan kring allt eller bara praktiska frågor	44
5.1.2 Syfte med samverkan	45
5.1.3 Sätts lärandeprocessen i fokus?	45
5.1.4 Teorier och forskning till grund för samverkan	46
5.1.5 Viktigast för det enskilda barnet	46
5.1.6 Begränsningar i föräldraengagemanget	47
5.2 Slutdiskussion	47
5.3 Pedagogiska konsekvenser	48
5.4 Förslag på framtida forskning	49
Referenser	50
Bilaga	53

1. Inledning

Vårt intresse för föräldrasamverkan bottnar bland annat i våra erfarenheter som föräldrar och de möten vi haft med personal i såväl förskola som skola. Vi har i våra dagliga diskussioner konstaterat att samarbetet mellan hem och skola kan se mycket olika ut beroende på vilken skola barnet går i. Eftersom vi i Sverige har skolplikt är vi tvungna att lämna våra barn, det käraste vi har, i händerna på skolan. Vi är därmed beroende av att den personal som arbetar där tar hand om dem på bästa sätt. Vi har båda erfarenhet av såväl goda som dåliga exempel. När samverkan mellan hem och skola fungerar är det utifrån ett föräldraperspektiv lätt att lämna sina barn eftersom man vet att de har det bra. När det däremot inte fungerar har vi upplevt att mycket tid och energi går åt till oro och frustration. I de fall då vi upplevt att samverkan fungerat dåligt har det oftast handlat om brist i kommunikationen. Vi har då svävat i ovisshet gällande vad barnet lär sig i samspelet med såväl personal som andra barn. Oron kan gälla rädsla för att barnet inte behandlas väl vilket vi menar i sin tur påverkar vad barnet lär sig eftersom vi anser att vi lär oss i interaktion med andra. Vi har även känt en frustration i att inte veta huruvida det gått ut över barnet när vi på något sätt ifrågasatt verksamheten. Som föräldrar och blivande lärare känner vi att föräldrasamverkan är en försummad del i lärarutbildningen och ville därför fördjupa oss inom området. Ytterligare en anledning till vårt val av ämne är att man i den senaste läroplanen för grundskolan (Utbildningsdepartementet, 1994) [Lpo94] tydligt anger att skola och hem skall samverka. Man betonar det gemensamma ansvaret för elevernas skolgång, utvecklande och lärande. I Lpo94 står att läsa: ”Alla som arbetar i skolan ska samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet” (s. 19). Detta slås även fast i skollagen 1kap. §2: ”Utbildningen skall ge eleverna kunskaper och färdigheter samt, i samarbete med hemmen, främja deras harmoniska utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar” (s. 55). Vi tolkar detta som att det inte finns som alternativ från skolans håll, att *inte* samverka med hemmen. Enligt Inga Andersson (2004:26) är en god samverkan mellan hem och skola en av förutsättningarna för att läraren skall lyckas i sin lärarroll. Hon anser att föräldrar är en viktig resurs för skolan och att de bör bemötas i enlighet med det. Andersson (2004:25) skriver att hon upplever att det i praktiken inte alltid fungerar så utan att föräldrar många gånger ses som jobbiga eller ansvarslösa. Detta är en erfarenhet som även vi tagit del av under vår verksamhetsförlagda utbildning. Forskning visar att föräldrar, oberoende av social bakgrund, som har en positiv attityd till skolan påverkar barnens studier på ett positivt sätt (Flising, Fredriksson & Lund, 1996:83). Mycket tyder på att eleven tjänar på ett gott samarbete mellan hem och skola och därför valde vi att undersöka hur de olika parterna ser på föräldrasamverkan i praktiken.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att studera vad vuxna på ett antal skolor anser är en god samverkan mellan hem och skola och vad de menar att syftet med denna är. För att kunna se samverkan ur samtliga vuxna parterers perspektiv kommer vi att intervjua rektorer, föräldrar och lärare. Som ett delsyfte är vi även intresserade av om man i samverkan sätter barnets lärandeprocess i fokus. Vi är också intresserade av att få veta huruvida samverkan grundar sig i någon form av forskning eller teorier. Vi använder oss av följande frågeställningar:

Vad innebär en god föräldrasamverkan för olika parter alltså rektor, föräldrar och lärare?

Vad anser parterna att syftet med samverkan är?

Sätter de vuxna, barnets lärandeprocess i fokus i samverkan mellan hem och skola?

Grundar sig föräldrasamverkan i teorier och forskning?

1.2 Begrepp

I vårt arbete om samverkan mellan hem och skola är själva begreppet samverkan centralt. Samarbete och lärandeprocess är andra begrepp som vi använder. För att få en tydligare bild av vad som läggs i dessa presenterar vi nedan några författares syn på dem. Vi gör även en definition av vad vi lägger i begreppen.

Vi kan konstatera att man använder såväl begreppet samarbete som samverkan när man i Lpo 94 nämner kontakten mellan skola och föräldrar. Inga Andersson (2004) menar att man där använder begreppen synonymt. Andersson menar att forskarnas åsikter går isär gällande vilket begrepp som är övergripande. Hon själv ser *samverkan* som ett något otydligare begrepp som är mer generellt medan hon definierar *samarbete* som:

Att man arbetar tillsammans, samordnar sina arbetsuppgifter, klargör ansvar, roller och gränser och vars och ens personliga mål. En förutsättning för ett bra samarbete är att den egna rollen och funktionen är klar. Väl avvägda, tydliga roller ger både struktur och trygghet, då kan man både ta emot och ge själv, dvs. samarbeta (Andersson 2004:39).

När Andersson talar om samverkan menar hon att man istället har gemensamma mål och ett gemensamt innehåll. Författaren problematiserar kring huruvida det är möjligt att ha gemensamma mål och menar att detta kan försvåras av bland annat socioekonomiska samt kulturella skillnader. Skillnader i till exempel värderingar kan innebära att synen på vilka mål som är väsentliga skiljer sig åt.

Bo Estmer, (1973), beskriver hur DUST¹ – kommittén valt att definiera termen samverkan. Denna definition lyder: ”Samverkan är dels en teknik att ge olika grupper möjligheter att delta i och påverka en beslutsprocess, dels ett förverkligande och utbredande av demokratiska värden genom denna teknik. Samverkan är ett överordnat samlande begrepp som i sig

¹DUST= kommittén rörande demokratisering av utbildningsväsendet i Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland. Boken är en sammanfattning av arbetet.

omfattar en mängd olika samverkansformer”. (Estmer 1973:17) ”Demokratisering av utbildningsväsendet ställs upp som det övergripande målet. Olika former av samverkan inom utbildningsväsendet är en väg att nå det målet” (Estmer 1973:16), säger Estmer (1973) angående DUST-kommitténs arbete.

Vår definition av samverkan

Då vi i detta arbete använder termen *föräldrasamverkan* avser vi samverkan mellan hem och skola. I vår definition av samverkan är kommunikation grunden. I en fungerande kommunikation menar vi att det finns en fungerande dialog där samtliga parter har möjlighet att göra sin röst hörd och få sina åsikter bemötta med respekt. Vi ser samverkan i detta arbete som en möjlighet för olika parter att delta och påverka i skolans arbete. De olika gränserna för vad man bör få vara med och påverka anser vi inte kan definieras av oss eller någon annan som allmängiltigt utan kan bara sättas av de personer som deltar i samverkan. Vi anser att det är skolans personal som har huvudansvar för att samverkan mellan hem och skola kommer till stånd. När vi i detta arbete använder oss av begreppet samarbete gör vi det synonymt med begreppet samverkan.

Vi är väl medvetna om att olika barn har olika hemförhållanden där det inte alltid är föräldern som är barnets vårdnadshavare. Vi väljer ändå att använda oss av termen *föräldrasamverkan* då denna är frekvent förekommande i den litteratur vi tagit del av.

Vår definition av lärandeprocessen

I vårt arbete och i våra intervjufrågor har vi använt oss av termen elevens lärandeprocess. Vi vill här ge vår bild av vad vi menar med elevens lärandeprocess. Vi har båda en sociokulturell syn på lärande. Sociokulturell syn på lärande innebär att lärande sker i interaktion och samarbete med andra människor (Dysthe 2003:41). Utifrån ett sociokulturellt perspektiv är barns lärandeprocess något som ständigt pågår. Skolan har inte ensamrätt på att förmedla kunskaper utan vi tillägnar oss hela tiden nya kunskaper. Lärande sker i allt som man gör tillsammans i olika sammanhang och i olika miljöer. Detta innebär att barnet inhämtar kunskap både i skolan, i hemmet och på fritiden. Alla dessa delar påverkar barnets lärandeprocess och tillsammans bildar delarna lärandeprocessens helhet. Om skola, hem och fritid känner till varandras verksamheter bidrar detta till barnets lärandeprocess. Med ett sociokulturellt perspektiv anser man även att lärandet är situerat. Detta innebär att ”Hur en person lär och situationen där han lär är således en fundamental del av det som lärs” (Dysthe 2003:42). I samspelet mellan människor påverkas alltså det man lär sig av vem man umgås med vid det tillfället. Även detta är en faktor som vi anser påverkar elevernas lärandeprocess. I allt lärande är motivation och engagemang avgörande och utifrån det sociokulturella perspektivet anser man att: ”...viljan att lära beror på upplevelsen av meningsfullhet, vilket i sin tur beror på om kunskap och lärande betraktas som viktiga i de grupper man ingår i.” (Dysthe 2003:39). Eftersom barnet ingår i olika grupper och miljöer kommer barnet att påverkas av vilken attityd dessa olika grupper har till skolan. Om både hemmet och klassen har en positiv attityd till skolan kommer detta med största sannolikhet medföra att även eleven tycker att skolan är meningsfull och viktig.

1.3 Val av litteratur

Vi har funnit forskning inom vårt område, både på svenska, norska och engelska, men har till största delen läst och använt oss av svensk litteratur. I de fall då vi ändå hänvisar till internationell forskning kommer denna att bestå av sammanfattningar gjorda av svenska forskare. Vi har även funnit relevant material i form av bland annat rapporter, på Internet.

Vi har även sökt efter tidigare examensarbeten inom vårt område, främst på Göteborgs universitet men även på Internet på www.uppsatser.se. Vi har inte funnit någon studie med exakt samma syfte som vårt. Vi har däremot funnit ett flertal studier kring samverkan mellan hem och skola, dock ingen som behandlar just *god* samverkan.

2. Bakgrund

I bakgrundsavsnittet kommer vi att börja med att presentera hur samverkan mellan hem och skola har sett ut historiskt och vilka styrdokument som ligger till grund för dagens samarbete. Vi kommer även att beskriva hur synen på kunskap och lärande har förändrats över tiden. Dessutom redogör vi för övrig relevant litteratur vi tagit del av gällande samverkan mellan hem och skola.

2.1 Samhällsutvecklingen och folkundervisningens historia från 1500 talet och framåt

För att få en uppfattning av vad som föregått dagens samverkan mellan hem och skola kommer vi här att göra en kort beskrivning av dess utveckling från 1500-talet och framåt.

2.1.1 Folkundervisningen från 1500-talet och fram till 1842

Tidigare bar föräldrarna det fulla ansvaret för sina barn och deras utbildning (Sverne 1992:12). Under 1500-talet och framåt, bodde den största delen av befolkningen på landsbygden och var bönder. Den ”utbildning” som böndernas barn behövde fick de i hemmen. Lisbeth Flising, Gunilla Fredriksson och Kjell Lund (1996:19) skriver att: ”Socialisationen eller barnens inlemmande i samhället, ”vuxenblivandet”, fungerade alltså automatiskt så att säga. Hela livet pågick inom ett socialt och geografiskt begränsat område.”

Lars Eriksson (1984:5-8) skriver att den katolska kyrkan hade stor makt under tiden kring 1500-talet och ville införa en religiös ”folkbildning”. Det var, förutom kyrkans folk, föräldrar och barnens faddrar som skulle förmedla dessa kunskaper till barnen. Från slutet på 1500-talet och framåt stärktes kyrkans kontroll. ”Luthers lilla katekes, med dess teser om bland annat lydnad gentemot överheten som varje kristen människas plikt, skulle alltså inpräntas i barn och tjänstefolk. För detta var husbonden ansvarig” (Eriksson 1984:6). Under 1700-talet ökade kyrkans kontroll ytterligare. I kyrkolagen uppmanades föräldrarna att lära sina barn att läsa. Enligt Eriksson (1984) var det kyrkan som bestämde innehållet i undervisningen och det var även kyrkan som kontrollerade undervisningsresultaten. Det var dock föräldrarnas plikt att undervisa sina barn. Fram till 1842, då folkskolestadgan kom, var det alltså kyrkan som stod för all folkundervisning i landet. Syftet med folkundervisningen var att förbereda barnen för nattvarden.

2.1.2 Folkskolestadgans införande 1842 och utveckling

Enligt Sverne (1992:13) kan stadgan om den allmänna skolplikten, som kom 1842, ses som ett första tecken på att samhället började blanda sig i föräldrarätten. Nu var föräldrarna skyldiga att skicka sina barn till skolan. Eftersom barnen hjälpte till med arbete både i hemmen och inom den växande industrin, var det många föräldrar som ansåg att barnen gjorde större nytta genom att arbeta än att gå i skolan. Eriksson (1984) skriver att folkskolestadgan innehöll många ”kryphål”, vilket många föräldrar och hela församlingar utnyttjade flitigt. Ytterligare en orsak, som både Rappe (1973) och Eriksson (1984) tar upp, till att föräldrarna inte ville skicka sina barn till skolan var att de kopplade samman folkskolan med fattigvården. Eriksson (1984) påpekar att införandet av skolplikten 1842 inte berörde de ”högre” klassernas barn, eftersom de redan gick på läroverk och privatskolor, eller hade privat

hemundervisning. Anders Lindbom (1995:53-54) skriver att när nu alla församlingar och socknar var skyldiga att ha en folkskola med en lärare innebar detta kostnader för församlingen i form av löner till läraren och andra skolrelaterade utgifter. Konsekvensen av det blev i vissa fall att de föräldrar som var negativa till folkskolan, även blev negativa till läraren. Det var inte ovanligt att föräldrar som skickade sina barn till skolan tog dem därifrån om föräldrarnas och lärarens åsikter gick isär. Om missnöjet med skolan blev alltför stort kunde det gå så långt att föräldrarna anordnade skolstrejker (Eriksson 1984).

När folkskolan infördes 1842 trodde man att den skulle vara helt utbyggd till 1847, men det visade sig att det skulle ta resten av seklet för att få den att fungera. Eriksson (1984) citerar Westling som beskriver detta motstånd mot skolan i sin bok *Svenska folkskolan efter 1842* från 1911.

Mångenstädes betraktade allmogen den ”onödiga” inrättningen som ett otillbörligt ingrepp i föräldramyndigheten och fars och mors rätt att disponera barnens tid och arbetskraft. Det var förvisso ej blott de röstägande bönderna som knotade över lagens krav, utan även den övriga massan förtretades över att bli ålagd att ordentligt skicka barnen i skola. Den kunskap, som dessa behövde, menade man, kunde nu som förr hemmen bereda dem (Eriksson 1984:16).

I ett försök till ökad tillsyn och ordning i folkskolan införde regeringen år 1860 statliga skolinspektörer. Under 1800-talets senare del skärptes skolplikten betydligt i och med 1882 års stadga. Under denna tid ökade även statsbidragen till lärarlönerna starkt. År 1878 infördes en normalplan som delade in folkskolan i tvåårig småskola, fyraårig egentlig folkskola, och frivillig fortsättningsskola. Denna normalplan ersattes år 1889 av en ny normalplan, vilken fick kritik. Främst handlade kritiken om att prästerna, genom folkskolan, kunde hålla människor ovetande då eleverna inte lärde sig annat än katekesläsning (Rappe 1973:25). Eftersom det var kyrkoherden som var ordförande i skolråden förblev kyrkans makt och inflytande stort (Lindbom 1995:53). Många föräldrar var kritiska mot att kristendomsämnet hade en central roll i skolans undervisning. (Eriksson 1984).

Under samma period ägde industrialismens genombrott rum, vilket medförde att koncentrationen av människor i städerna ökade. Allt fler människor övergav jordbruket för ett arbete inom industrin och arbetarrörelsen växte fram. Industrialismen bidrog till att det nu ställdes helt nya krav på en bättre utbildad arbetskraft. Detta hade till följd att efterfrågan på en skola, som förde en mer praktisk och allmänbildande undervisning, ökade. Det var först i början av 1900-talet som kyrkans makt avtog och statens inflytande blev större. Bristen på yrkeskunnigt arbetsfolk var stor, vilket medförde att man i 1921 års folkskolestadga halverade kristendomsundervisningen. Istället infördes hembygds kunskap med syfte att sätta skolarbete i kontakt med det verkliga livet (Eriksson 1984, Flising m.fl 1996, Rappe 1973).

1946 var första gången skolkommissionen i Sverige, ledd av Tage Erlander, tog upp frågan om att skolan skulle fungera som en byggsten när det gällde uppbyggandet av ett demokratiskt samhälle. Förslag kom på en 9-årig obligatorisk enhetsskola, där alla elever skulle få möjlighet till utbildning och kunskap. Syftet var att de dåvarande samhällsklyftorna skulle minska (Eriksson 1984, <http://sv.wikipedia.org/wiki/Elevdemokrati>). 1949 infördes enhetsskolan i vissa svenska skoldistrikt. Enhetsskolan kom 1962 att ersättas av grundskolan men det dröjde fram till 1972 innan den var etablerad i hela Sverige.

Grundskolans införande innebar ytterligare utvidgning av skolplikten och i 1957 års skolberedning drogs linjerna för grundskolan upp. I denna beredning står tydligt att skolan nu

har ett ökat ansvar för barnens fostran och därmed gör ytterligare intrång på det som tidigare varit föräldrarnas ansvarsområde, man skriver:

Hemmet har det avgörande inflytandet på elevens utveckling och att samverka med hemmet är en angelägen samordningsuppgift om skolan skall lyckas i sin fostrargärning (Eriksson 1984:43)

Eriksson, Flising & Kärrby (1979) tycker sig se att man i ovan nämnda beredning anser att skolans normer och värden är de rätta. De menar att samarbetsvårigheter kan uppstå i de fall då föräldrarnas normer inte överensstämmer med skolans. Eriksson m.fl. (1979) menar att skolan i dessa fall även måste fostra föräldrarna.

2.2 Läroplaner och utredningar

Eftersom fokus i vårt arbete är samverkan mellan hem och skola har vi valt att studera de skrifter som ligger till grund för denna samverkan såsom; skollagen, läroplaner för grundskolan (Skolöverstyrelsen, 1962, 1969 och 1980) [Lgr62, Lgr69 och Lgr80], läroplan för det obligatoriska skolväsendet (Utbildningsdepartementet, 1994) [Lpo94] samt andra lagstadgade former för samverkan.

I Lgr62 såväl som i Lgr69 ligger betoningen på information avseende samverkan mellan hem och skola. Informationen riktar sig i huvudsak från skolan till hemmet. Det är föräldrarna som har huvudansvaret för barnens fostran. Exempel på kontaktformer som nämns i Lgr69 är direktkontakt med elevens föräldrar, klassmöten och allmänna föräldramöten. Föräldrarnas rätt till inflytande och medverkan tar dock mycket liten plats. Det betonas att ansvaret för att ett samarbete kommer till stånd vilar på skolan. Skolan bör också hålla sig informerad om elevens hemmiljö för en helhetsbild. Detta betonas även i Lgr80. Ribom (1993) påpekar en, enligt honom, viktig skillnad från Lgr69 när man istället för att skriva ”Föräldrarna bör få ta del i skolans arbete”, i Lgr80 skriver ”Föräldrarna *skall* ges tillfälle att följa skolans arbete och bör få medverka i detta”. I Lgr80 påpekas att föräldrarna har huvudansvar för fostran och skolan skall stödja och komplettera denna. Föräldrarna förväntas dock stödja skolans arbete. I Lgr80 skriver man även att föräldrar med sin kunskap är en tillgång i skolarbetet men fortfarande ligger betoningen på information. I Lpo94 ser man likheter med tidigare läroplaner i att man uttrycker att skolan skall informera föräldrar och att man även från skolans håll skall hålla sig informerad om elevens hemsituation. En skärpning syns nu genom att det anges som riktlinje att alla som verkar i skolan skall: ”Samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet.” (s. 19).

2.2.1 Föräldraföreningar i läroplanen

Lgr69 tar upp föräldraföreningars betydelse gällande att underlätta rektorers och lärares arbete. Uppgifter som nämns som lämpliga för föräldraföreningen är till exempel: att ordna basarer, skaffa inventarier och material, utarbeta och distribuera namnlistor, organisera hobby- och fritidsarbete för elever, kvällstid i skolans lokaler. Dessa arrangemang fick ej belasta skolans budget. Ingenting nämns om föräldraföreningens rätt till inflytande och möjlighet att påverka undervisningens utformning. I Lgr80 och Lpo94 har vi inte hittat någon information om föräldraföreningar.

2.2.2 Lagstadgade former för samverkan

Den personliga kontakten mellan hem och skola stärktes under läsåret 1970/71 genom avskaffandet av betygen i årskurserna 1, 2, 4, och 5 samt höstterminen i årskurs 7. Betygen i

ordning och uppförande togs bort. Dessa ersattes av enskilda föräldrasamtal så kallade kvartsamtal. Kvartsamtalen ersattes av utvecklingssamtal som blev obligatoriska 1994 i grundskolan. Betygen begränsades samtidigt ytterligare till enbart grundskolans två sista år. Utvecklingssamtalet har numera kompletterats med så kallade individuella utvecklingsplaner. Den 1 januari 2006 blev dessa obligatoriska i grundskolan, den obligatoriska särskolan, i specialskolan samt i sameskolan. Den individuella utvecklingsplanen skall syfta framåt gällande elevens utveckling samt lärandeprocess. Överenskommelser om insatser för elevens optimala lärande skall ske skriftligt.

(http://www.skolutveckling.se/digitalAssets/40194_varfor_iup.pdf)

Under perioden 1991-1994 införde den borgerliga regeringen ett system med så kallad skolpeng för att öka valfriheten inom skolan. Nu kunde föräldrar välja vilken skola deras barn skulle gå i. Dels kunde de välja skola inom det kommunala skolväsendets ram, dels kunde de välja en fristående skola. Regeringens motiv var att ”erbjuda missnöjda elever och föräldrar möjligheten att ’rösta med fötterna’”.

(http://www.skolutveckling.se/digitalAssets/17182_foraldrainfl.pdf)

2.2.3 Lokala styrelser

För att öka föräldrars, och även elevers, inflytande i skolan fattade riksdagen ett beslut att kommuner från och med 1996 fick starta Lokala styrelser med föräldramajoritet i skolan. Detta gäller grundskolan och den obligatoriska särskolan. Styrelsen skall bestå av rektor, personal från skolan samt föräldrar och föräldrarna skall vara i majoritet. Den lokala styrelsens arbetsområden kan variera men kan bestå av tillexempel arbetsmiljö, lokal arbetsplan, fördelning av timmar, lärotider, program för mobbning med mer. Det är dock skolnämnden som avgör detta. Andra former av samverkan mellan hem och skola kan vara så kallade brukarråd.

(http://www.skolutveckling.se/demokrati_jamstallighet_inflytande/inflytande/lokala_styrelser/fragor_svar/)

2.2.4 Utvecklingsarbete

På uppdrag för regeringen driver Myndigheten för skolutveckling för tillfället ett arbete för att utveckla samverkan mellan föräldrar och skola. Uppdraget pågår fram till slutet av 2007.

2.3 Föräldrasamverkan - från övertalning till delat ansvar

Som här framgår var det från folkskolans början inte tal om någon direkt föräldrasamverkan, utan det handlade snarare om att övertala föräldrarna att skicka sina barn till skolan. Men redan 1850 och 1851 på Sveriges första folkskollärareförening slog man fast att ”barnens skolarbete är beroende av hemmens inställning till undervisningen och därför bör föräldrarna informeras därom” (Holberg 1987:9). Även om detta bestämdes fick lärarna aldrig veta *hur* de skulle gå till väga för att få föräldrarna att bli positiva till skolan och undervisningen. Men det fanns de som försökte. Jonas Jonsson var endast 27 år gammal när han som nyutbildad lärare startade Sveriges första organiserade föräldraförening den 6 augusti 1892 i Gustavsbergs skolområde på Alnön utanför Sundsvall. Så småningom bildades Målsmännens Förening på initiativ av Aina Nycander den 26 mars, 1941. Denna upplöstes för att ersättas av Målsmännens Riksförbund den 16 juni 1945 som med tiden kom att bli vår tids Riksförbundet

Hem och Skola². (Holberg 1987, <http://www.hemoskola.se/om%5Foss/historik.php> 2006-12-12 kl: 09:44)

Under 1900-talets första hälft accepterade de flesta föräldrar folkskolan och skickade sina barn dit. Men någon större kontakt mellan hemmet och skolan var det inte tal om. Eriksson (1984) nämner en undersökning från 1942 (SOU 1946:31), som behandlar kontakten mellan hemmen och skolan. ”Den visade att 72% av föräldrarna, 69% av medelklassen och 79% av arbetarklassen inte en enda gång haft kontakt med skolan” (Eriksson 1984:31). Vid denna tid var arbetsfördelningen mellan skolan och hemmen klar och tydlig. Föräldrarnas uppgift var att uppfostra barnen och i skolan bestämde läraren över eleverna och gav dem betyg. Det var enbart när det uppstod problem som hemmen och skolan kontaktade varandra (Flising m.fl. 1996).

Redan 1946 när skolkommissionen, ledd av Tage Erlander, kom med förslag på en obligatorisk enhetsskola menade man att elevernas kunskaper kunde bedömas på andra sätt än med betyg. Kommissionen föreslog att skolan skulle samtala med föräldrarna om elevernas skolgång. Roger Ellmin (2006:24-31) har beskrivit hur utvecklingen av samarbetet mellan hem och skola, angående betyg och samtal, har sett ut från 1940-talet och fram tills idag. Under 1950-talet fick eleverna bokstavsbedyg och skolan öppnade upp för föräldrarna som fick komma på åhörardagar. Ellmin gick själv i skolan under denna tid och skriver:

Mina föräldrar inbjöds till skolan på ”åhörardagar” och min mor stod efter väggen tillsammans med andra nypermanerade mödrar och ”åhörde” väl inrepeterade lektioner (Ellmin 2006:26)

Själv menar Ellmin (2006) att han aldrig förstod vad bokstäverna i betyget stod för, eller varför han fick ett visst betyg. Vidare skriver han att redan på 1960-talet ansåg man att direktkontakten mellan lärare och de enskilda föräldrarna var den viktigaste kontaktformen i samarbetet mellan hem och skola. ”Kontakten kring barnets beteende och arbete i skolan rekommenderades istället ske i form av en kontaktbok och frånvarokort” (Ellmin 2006:27). Under 1970-talet ökade intresset för samtal och som vi tidigare har beskrivit togs betygen bort i vissa årskurser. Under 1980-talet institutionaliserades kvartsamtalen och lärarna blir, genom Lgr 80, skyldiga att två gånger varje läsår ta kontakt med elevernas föräldrar. Hur dessa möten skulle utformas fick skolan själva bestämma. Många lärare fick aldrig någon fortbildning inom området. Kvartsamtalen ersätts som vi nämnt tidigare på 1990-talet av utvecklingssamtalen och 2006 kompletteras dessa med individuella utvecklingsplaner för varje enskild elev. Ellmin (2006:30) skriver ”Det ömsesidiga informationsutbytet får en alltmer framträdande roll och det kräver i sin tur nya roller och ansvarsfördelningar”. Successivt får alltså föräldrar möjlighet till större insyn i barnets kunskapsutveckling.

I boken *Ledarskap ända in i klassrummet* från 1998 ger författarna Ellmin och Levén en mycket förenklad men tydlig bild av hur skolan och samhällsutvecklingen hänger ihop.

Med en något förenklad bild skulle man alltså kunna säga att bondesamhället och folkskolan hörde ihop precis som grundskolan och industrisamhället. Frågan är då hur kunskapssamhället som vi nu bildligt rusar in i ska forma sin skola? (Ellmin & Levén 1998:16)

² Riksförbundet Hem och Skola är i dag en riksorganisation för föräldrar och vårdnadshavare med barn i hem förskoleverksamhet, skola och gymnasieskola. (<http://www.hemoskola.se/om%5Foss/historik.php> 2006-12-12 kl: 09:44)

Författarna anser att det har skett ett paradigmskifte i skolan, vilket innebär en stor utmaning för skolan. De beskriver detta skifte på följande sätt: (Ellmin & Levén 1998:24)

”Paradigmskiftet”	
Gammalt paradigm	Nytt paradigm
<ul style="list-style-type: none"> • Läraren förmedlar och eleven tar passivt emot • Fokus ligger på avgränsade faktakunskaper • Kunskapsmätning grundas på test och diagnoser • Föräldrar informeras • Fokus är på skolan <i>och</i> samhället 	<ul style="list-style-type: none"> • Undervisningen är reflektiv och eleven söker aktivt kunskaper • Fokus ligger på helheter, integration, ”lära för att lära” • Kunskapsmätning grundas på självvärdering och reflektion • Föräldrar är delaktiga • Fokus är på skolan <i>i</i> samhället

Ellmin och Levén (1998) menar att skolan under de senaste åren har genomgått stora förändringar, vilket medfört att både skolledare, lärare, föräldrar och elever har fått nya roller och nya ansvarsområden. Tabellen ovan visar att traditionen inom skolan har ändrats. Lärarens roll är inte längre att överföra färdiga kunskaper till eleverna som passivt tar emot dessa som den sanna kunskapen. Ellmin och Levén (1998:25) beskriver att läraren i det nya paradigmet istället har en handledarroll. Eleverna får därigenom en aktivare roll. I det nya paradigmet ses kunskaper nu inte längre som delar som enskilt skall tränas. Istället ser man till helheten och sammanhanget. I det nya paradigmet menar Ellmin och Levén (1998:25) att kunskap mäts genom att eleven blir medveten om sitt eget lärande. I samverkan mellan hem och skola kan man också skönja förändringar. Föräldrarna som förut endast informerades har nu möjlighet att bli mer delaktiga i sina barns skolgång. Hur man ser på samverkan och föräldrarnas roll i elevernas lärande och kunskapsskapande påverkas av vilken syn på lärande och kunskap man har. Nedan följer en kort presentation av hur synen på dessa förändrats över tiden.

2.4 Hur synen på kunskap och lärande har förändrats över tiden

I vårt arbete med samverkan mellan hem och skola ser vi en relevans i att titta på hur synen på kunskap och lärande förändrats över tiden. Detta då vi anser att synen på kunskap spelar roll för hur man ser på en sådan samverkan.

Enligt den behavioristiska synen på lärande är detta någonting man tillägnar sig steg för steg, uppdelat i små bitar som skall läras in successivt. Roger Säljö (2003) menar att under 1950- och 1960-talen var behaviorismens syn på kunskap rådande: ”behaviourismens kunskapssyn var i god samklang med tidsandan [...] Kunskap skall vara objektiv, observerbar och byggas upp och befästas genom drill och övning” (2003:75). På slutet av 1960-talet ändrades perspektivet mot att bli rationalistiskt och individens tänkande hamnade i fokus. Enligt Ingrid Carlgren & Ference Marton (2000:127) kom Jean Piagets konstruktivistiska syn på kunskap att under 70-talet inspirera forskningen om hur elever förstår det de läser i olika ämnen. Jerlang (1986:231) menar att Piaget vänder sig mot synen på barnet som objekt i undervisningen. Han anser att barnet inte bara skall ta emot färdig kunskap, utvecklad av vuxna. Istället ser han att man bör ta barnets intressen och nyfikenhet som utgångspunkt och

låta barnet av egen kraft och handling erövra sin egen kunskap genom erfarenheter. Det är på detta sätt som Piaget menar att man utvecklar sin förståelse. Vidare menar Jerlang (1986:234) att handling och erfarenheter är fundamentala för individens utveckling. Utvecklingen är i sin tur beroende av det sociala samspelet eftersom dessa bidrar till att öka individens erfarenheter. Den empiristiska synen på kunskap fick enligt Säljö (2003:79) så småningom konkurrens av kognitivismen. Vidare skriver Säljö (2003:84) att synen på kunskap började förändras under 1980-talet från att ha setts som en individuell företeelse till att ses som beroende av sammanhanget. Kunskap började ses som någonting påverkat av bland annat kultur och kön/genus. Vygotsky som påverkat forskningen kring lärande och utveckling de senaste årtiondena hade enligt Säljö (2003:85) en syn på lärande som någonting som sker i interaktion med omgivningen. Människans kunskaper är beroende av den sociokulturella omgivningen och skiljer sig därmed mellan de olika omgivningarna. Enligt denna syn på kunskap är den *situerad* vilket innebär att kunskap inte ser likadan ut i alla sammanhang utan påverkas av olika faktorer i olika kontexter. Detta innebär att man inte automatiskt kan hantera alla situationer bara för att man hanterat en specifik situation. Säljö menar att man de senaste åren insett att lärande inte är begränsat endast till skolan utan att lärande sker även i andra sammanhang. Säljö (2003:87) sammanfattar med att konstatera, ”Från att man tidigare sett intellektuell förmåga som en förutsättning för lärande och studier, har vi alltmer kommit att betrakta den (liksom andra förmågor) som ett resultat av sådana aktiviteter”. Säljö (2003:83) menar att synen på kunskap fortfarande har ett piagetansk inspirerat perspektiv för ganska många, trots kognitivismens intåg. Säljö (2003:87) menar dock att den sociokulturella synen på kunskap har legat till grund för den aktuella läroplanen för grundskolan, Lpo 94 och att denna syn på många håll anammats och är den rådande.

Anledningen till att vi anser att synen på kunskap spelar roll för samverkan mellan hem och skola beror på att synen på kunskap och lärande har förändrats från att ha varit avgränsat till skolans värld till att bli någonting som sker överallt. Eftersom kunskap och lärande påverkas av den sociokulturella omgivningen blir det med ett sådant perspektiv av vikt att en kontakt finns mellan elevens olika miljöer. Det som händer på elevens fritid blir enligt det sociokulturella perspektivet en faktor som påverkar eleven även i skolan och tvärtom. Genom samverkan mellan hemmet och skolan kan de olika miljöerna anpassas för att möta elevens behov på bästa sätt.

2.4.1 Från skilda kontexter till ett utvecklingsekologiskt perspektiv på kunskap och lärande

Barns liv består av flera olika närmiljöer som tillsammans utgör en helhet. Familjen och skolan är exempel på sådana miljöer. Att de olika miljöerna inte är oberoende av varandra gör att vi anser att Bronfenbrenners utvecklingsekologiska teori är väsentlig för vårt arbete om samverkan mellan hem och skola. Lars Gunnarsson (1992) menar att i denna teori ”är miljön inte bara den omedelbara närmiljö barnet befinner sig i utan också en rad mera övergripande miljöstrukturer, där den ena omfattar den andra liksom ryska gummor eller kinesiska askar” (1992:154). Teorin omfattar samspelet mellan olika miljöer och dess påverkan på den enskilda människan. De olika miljöer Gunnarsson (1992:154-164) tar upp är indelade i olika systemnivåer, *Mikronivå*, *Mesonivå*, *Exonivå* och *Makronivå*. Han menar att mikrosystem kan beskrivas som individens närmiljö där denne upplever och skapar sin verklighet. Denna miljö utgörs i praktiken bland annat av skolan och hemmet. Med mesosystem avses olika mikrosystem som tillsammans utgör ett mesosystem. Det kan förklaras bland annat som hur de olika miljöerna påverkar varandra. Ett barn som har haft en jobbig dag i skolan kan behöva någon som lyssnar när hon/han kommer hem. Det skulle också kunna vara föräldrar som märker att deras barn inte mår bra men som inte får någon respons av skolpersonalen när de

försöker diskutera saken. Ett exosystem enligt Gunnarsson (1992:162) ”är en miljö där barnet själv inte deltar, men där det som sker indirekt kan påverka sociala relationer och aktiviteter i barnets närmiljöer”. Som exempel kan detta vara att beslutsfattare bestämmer att antalet elever i skolklasser skall öka för att spara pengar. Detta kan i sin tur påverka undervisningens kvalitet, vilket i sin tur påverkar elevernas lärande. Det kan även påverka föräldrarna till barnen genom att dessa oroar sig för konsekvenserna av det ökade elevantalet. Med makrosystem menas enligt Gunnarsson (1992:163) bland annat ”...ett samhälles politiska, ekonomiska och kulturella ideologier och värderingar”. De beslut som fattas här gräver sig ner genom de olika nivåerna och visar sig på olika sätt i individens vardag. Som exempel på detta kan ges de styrdokument som anger att man måste samverka mellan hem och skola. Denna kontakt omsatt i praktiken blir således en fråga som ger resultat på såväl mikro- som mesonivå. Gunnarsson (1992:161) skriver vidare om vikten av goda relationer mellan barnets olika närmiljöer, framför allt mellan personer som är viktiga för barnet. Dessa innefattar bl.a. föräldrar och lärare. Han hänvisar till en svensk studie av Svedhem (1991) som visar att barnets psykiska hälsa och förekomsten av sammanbindande länkar hänger samman.

2.4.2 Rektorernas centrala roll

I takt med att samhället förändras, förändras även rektorernas roll. Som vi tidigare skrev menar Ellmin & Levén (1998) att paradigmskiftet under 1990-talet, från ett industri- till det nuvarande kunskapsamhället, medfört att det nu på 2000-talet ställs nya krav och förväntningar på samtliga parter inom skolan. Detta innebär givetvis även en förändring av skolans ledarskap. Författarna skriver:

Vi argumenterar för att skolan måste finna en mer pedagogiskt slagkraftig ledningsorganisation som bygger på ett delat och samarbetsinriktat ledarskap. Dess uppbyggnad måste grundas på ledarnas insikt och förmåga att veta *hur*, *var* och *när* de ska dela sitt ledarskap (Ellmin & Levén 1998:61).

Ledarskap måste idag definieras som att bidra till ökad professionalism och ökad kvalitet i skolan. Det är ett lagarbete. Kvalitet i skolan kan inte definieras enbart av de professionella, utan detta måste ske i en samverkan mellan politikerna (”ägarna”), de professionella (”de anställda”) och brukarna (elever och föräldrar). Det är ledarnas uppgift att hålla denna samverkan levande (Ellmin & Levén 1998:63).

Som huvudman i skolans värld har rektor, enligt Lpo94, huvudansvar för att kontakten mellan hem och skola utvecklas. Detta gäller således även i utvecklingsarbetet med samverkan mellan hemmen och skolan. Folkesson, Lendahls Rosendahl, Längsjö och Rönnerman (2004) menar att i alla skolutvecklingsarbeten har rektorn en central betydelse och skriver: ”Både krav och stöd från ledningen är nödvändiga för förbättringsarbetet” (a.a. s. 94). Men de påpekar också nödvändigheten av en samarbetande kultur mellan lärare och skolledare för att utveckling och förändring ska komma till stånd. Även Ellmin & Levén (1998) framhåller vikten av att rektorn försöker samla sin personal kring ett gemensamt synsätt på föräldrasamverkan. Det måste vara klart och tydligt vem som ska ansvara för vad. Författarna menar även att det krävs att det finns en god information och kommunikation mellan alla inblandade parter. Genom fungerande information kan de olika parterna bli delaktiga och bland annat få en helhetssyn på barnen, förberedas på förändringar samt bli lyhörda för varandras behov.

2.5 Samverkan ur olika perspektiv

2.5.1 Social bakgrund samt maktrelationer som faktorer vid samverkan

Huruvida man beaktar familjers olika ursprung och sociala status i samarbetet mellan hem och skola påverkar om det blir ett samarbete där alla kan delta efter samma förutsättningar. Studier pekar på att det är främst föräldrarnas utbildningsnivå som påverkar hur aktiv man är i samverkan med skolan. Leif Ribom (1993) har i sin avhandling undersökt huruvida läroplanen och utredningar uppfattas på samma sätt gällande samverkan mellan hem och skola, oberoende av social bakgrund och kontext. I sin undersökning hänvisar Ribom (1993) till Arfwedson och Lundman (1980) som i en rapport, baserad på intervjuer med lärare, menar att föräldrar i områden med hög social status är mest aktiva och således blir de som är med och påverkar skolans utformning. Dessa föräldrar är även mer positivt inställda till skolan. Ribom (1993:36) tar även upp problemet med att många föräldrar anser att de inte har möjlighet att påverka undervisningens innehåll och uppläggning. Han hänvisar till såväl *Maktutredningen*, (Petersson 1987) som en IPD-rapport, inom projektet ”*Utvärdering genom uppföljning*” (Reuterberg 1993), som båda visar detta. Ribom (1993:150) diskuterar även maktrelationer vilka han menar existerar individer emellan. Han refererar till Daudi, i Pettersson (1989), som menar att de allvarligaste konsekvenserna när det gäller makt får de micromakter som finns överallt i samhället. Med micromakt avser han ”makten som utövas i små portioner genom oändliga funktioner i samhället”(a.a. s.180) Kerstin Niléhn (1976:142) menar att det ena mötet aldrig är det andra likt och detta beror på de personer och den kontext som innefattas.

I en rapport från 1980, som utfördes i en förortsskola i Göteborg, gjorde Gunilla Petersson-Bergström intervjuer med föräldrar till 10 barn i årskurs 1. I undersökningen behandlades frågor gällande: föräldrars möjlighet att påverka skolan, vilka förväntningar föräldrarna tror att skolan har på dem samt hur föräldrarna skulle vilja utveckla samarbetet mellan hem och skola. Resultatet visade på att föräldrarna gärna ställde upp för att hjälpa sina barn i skolan. Även denna studie visar dock att föräldrarna upplevde att den verkliga möjligheten att påverka sina barns skolsituation var liten. Om föräldrarna ville förändra något ansåg de att relationen och förtroendet för läraren var av avgörande betydelse, eftersom det endast var via läraren som en möjlig förändring kunde ske. I de fall föräldrar var kritiska mot någonting var detta sällan riktat mot läraren, som person, utan mot skolan som organisation. Undersökningen visar vidare att det föräldrarna tror att skolan förväntar sig av dem är att de skall fungera stöttande för barnen i skolarbetet. Föräldrarna ansåg att de många gånger hamnade i underläge gentemot skolan. Det var viktigare för föräldrarna att barnen mår bra och trivdes i skolan än att de lärde sig så mycket som möjligt på så kort tid som möjligt. Petersson-Bergström (1980) ifrågasätter om det är riktigt att tala om ett samarbete mellan hem och skola då man i skollagen, läroplanen och skolförfattningar endast framställer skolan som aktiv och den som skall informera de mer passiva föräldrarna.

2.5.2 Vad föräldrar vill vara med och samverka kring

Lars Eriksson, Lisbeth Flising och Gunni Kärrby (1981) har med hjälp av enkätfrågor undersökt föräldrars attityder till skolan, attityder till samverkan, faktisk samverkan samt föräldrars sociala bakgrund. Undersökningen gjordes i Göteborg och innefattade 525 familjer med barn i mellan- och lågstadium. Undersökningen visar att föräldrar anser att samarbetet mellan föräldrar och skola är av vikt. Först och främst gällande sitt eget barn men även för problemlösning samt trivsel. I rapporten framkommer att mellan hälften och en tredjedel av föräldrarna vill vara med och diskutera eller bestämma sådant som författarna menar, enligt

tradition, tillhör skolans domäner såsom innehåll, metoder och läxor. Föräldrarna ger särskilt uttryck för att vilja vara med och diskutera införande av nya arbetsformer samt metoder. Rapporten visar att det oftast är läraren som tar initiativet till samarbete. Dock inte när det gäller fester, där tar även föräldrar initiativet. Författarna menar att enkätsvar visar att det är klassläraren föräldrarna vänder sig till när det uppstår något problem. De menar att det är bara i miljöfrågor föräldrar väljer att vända sig till rektor eller Hem- och Skolaföreningen. Vidare visar undersökningen att föräldrar vill ha mest inflytande över saker som inte rör undervisning. Man vill istället främst vara med i frågor som gäller t.ex. skolresor. I sitt resultat skriver författarna:

Många föräldrar har behov av mer information om skolan. Mellan en tredjedel och två tredjedelar av föräldrarna vill få mer information om t.ex. hur skolan vill att föräldrarna skall hjälpa sina barn, vad som krävs i olika årskurser, hur skolan behandlar värderingsfrågor, skolans regler och normer etc (Eriksson, Flising & Kärrby 1981 sammanfattning).

Eva Metell (2002) har gjort en studie vars syfte var att undersöka innehåll och omfattning i föräldraengagemang. Syftet var även att undersöka hur föräldraengagemanget förändrats med tiden samt att hitta faktorer som förklarar detta engagemang. Undersökningen visar att föräldrarna var mycket engagerade i sina barns skolgång såväl i läxläsning som i utvecklingssamtal med mer. Metells (2002:28) undersökning visar dock att intresset för att engagera sig i frågor av individuell form var högre än det kollektiva engagemanget. Vidare visar resultaten att föräldrar fanns med i låg utsträckning beträffande aktivt deltagande i skolans undervisning samt att framföra sina önskemål beträffande skolan. Hon menar att engagemanget fanns när föräldrar upplevde att elevens skolsituation inte var tillfredsställande. Metell skriver även att det som engagerade föräldrar minst var att verka som föräldrarepresentanter. Metell (2002:28) refererar i sin rapport till Ståhle (2000) som genom enkätsvar och intervjuer tagit reda på föräldrars uppfattning av villkoren för inflytande, ansvar och makt. När det gäller utvecklingssamtal och föräldramöten menar Metell att Ståles undersökning visar att föräldrar endast var medverkare och mottagare av information. Vidare menar hon även att intresset för det egna barnets skolgång var större än intresset för skolfrågor i stort.

Inga Andersson (2004) skriver om föräldrars upplevelser av samarbetet med skolan. Hon tar upp både positiva och negativa möten mellan föräldrar och skolan. Boken bygger på Anderssons rapport från 2003, där hon gjorde en intervjustudie med 40 föräldrar. Hon menar att de flesta föräldrar är intresserade av ett samarbete med skolan där de kan få vara med och bestämma kring barnens skolsituation. Undersökningen visar att oavsett om det fungerar bra eller dåligt för barnet vill föräldrarna ha en öppen och nära kontakt med skolan. Andersson skriver att "Bemötandet går som en röd tråd genom berättelserna" (Andersson 2004:210). De möten som föräldrar upplevde som positiva var då läraren lyssnade på dem och tog deras åsikter på allvar samt att det fanns en ömsesidig respekt. Lärare och föräldrar har givetvis olika roller i förhållande till barnet men för att få en god helhetsbild av barnet krävs att båda parter anser att dessa roller är av lika värde. I de negativa mötena har föräldrarna inte blivit lyssnade på och upplevt att det har varit skolans bild av barnet som varit den rätta.

2.5.3 Lokala styrelser som en möjlighet till samverkan

Elisabeth Ritchey (1998) har i en rapport till Skolverket beskrivit hur föräldrar, lärare, elever och rektorer upplever införandet av lokala styrelser i skolan. I rapporten skriver Ritchey (1998:9)

Utifrån ett övergripande politiskt perspektiv framstår därför beslutet om en försöksverksamhet med vidgat föräldrainsflytande som ett försök att fördjupa medborgarnas känsla av delaktighet. Syftet kan sägas vara att bidra till en fördjupad demokrati.

Hon menar även att samhällsutvecklingen går mer och mer mot en individcentrering, då människor engagerar sig mer i vardagsfrågor som rör individen själv såsom t.ex. barnens skolgång. Ritchey (1998:9) hävdar att fler och fler vill vara med och bestämma och ta ansvar. Hon skriver ”Den svenska demokratin håller på att utvecklas från en samhällsorienterad till en individcentrerad demokrati (jfr Maktutredningen, SOU 1990:44 och Prop. 1995/96:157, s. 8)”.

Ritchey (1998:11) refererar till Löfbom (1998) som i en undersökning för skolverket menar att det finns olika orsaker till vad som hindrar föräldrar att påverka. Löfbom (i Ritchey 1998:11) menar att tiden är ett problem för föräldrar, de hinner och orkar inte. Denna förklaring instämmer 7 av 10 föräldrar i. Föräldrar anger även att det inte finns något att förändra. Ritchey (1998:11) anser dock att man även måste beakta brist på kunskap, föräldrar vet inte vilka vägar de skall ta, men även att föräldrar drar sig för att kritisera då det upplevs som obehagligt. Hon menar att föräldrar vill ha mer inflytande men att de upplever sig ha små möjligheter att påverka.

Ritchey (1998:53) skriver att lärarna på samtliga skolor i olika utsträckning kände oro inför införandet av lokala styrelser. Denna oro gällde huruvida föräldrar skulle få inflytande i frågor som organisation och genomförande av lektioner. Ritchey (1998:53) citerar skolkommittén som menar:

Det är självklart, skriver Skolkommittén (SOU 1995:103), att förstärkt inflytande som gäller skolans grundläggande uppgifter kan komma i konflikt med vad som brukar kallas lärarnas professionalism. Detta är begripligt och har att göra med den nya lärarrollen. Idag måste lärarna i högre grad lita till sina personliga kvaliteter i kontakten med elever och föräldrar och blir därmed mer sårbara för kritik (a.a. s.53)

Ellen Almgren (2000) har, som en del i Skolverkets utvärdering av lokala styrelser, undersökt hur föräldrar, rektorer samt lärare upplevt arbetet med lokala styrelser. Almgren (2000:52) konstaterar att lärarna i vissa fall tenderar vara mer negativa än rektorer och föräldrar till lokala styrelser och att de inte uppfattar dessa som lika meningsfulla som de båda andra grupperna. Lärarna är även mer kritiska till längden på styrelsemötena. De tycker inte heller i samma grad att styrelsen har bidragit till att kontakten mellan skola och föräldrar blivit bättre. Lärarna uttalar även kritik mot att föräldrar tenderar se till sin egen situation snarare än till helheten. Almgren (2000:52) skriver: ”Kanske finns här ett litet frö för den konflikt mellan brukare och professionella som kan uppblomma i en så ”professionsstyrd” verksamhet som skolan”. Almgren skriver även att den undersökning hon gjort visar att de lokala styrelseföräldrarna tycker att det är få föräldrar som engagerar sig och att detta kan bli problematiskt för styrelsens fortlevnad.

Fem år av försöksverksamhet med lokala styrelser med föräldramajoritet (2001) är skolverkets sammanfattning av de utvärderingar som gjorts av bland annat Ritchey och Almgren gällande försöksverksamheten med lokala styrelser. I sammanfattningen (2001:10) skriver man att föräldrar visat sig vilja vara med och påverka skolan i mycket högre grad än de fått möjlighet att göra.

Maktutredningens (Medborgarnas makt, Petersson, Westholm & Blomberg, Stockholm, Carlsson förlag, 1989 och Demokrati och makt i Sverige, SOU 1990:44) undersökning från

1988 framkom det att skolbarnsföräldrarna var den grupp som hamnade längst ned på listan vad gällde upplevda möjligheter att kunna påverka. Andra undersökningar visar på liknande resultat (se t ex Skolverket, 1995, 1998). I en nyligen publicerad rapport från Demokratirådet (Petersson m fl, 1998) framkommer att skolbarnsföräldrar fortfarande tillhör dem som är mest missnöjda med sin situation. En märkbar ökning kan dessutom iaktas jämfört med Maktutredningens resultat 10 år tidigare (a.a. s.10)

Det viktigaste för föräldrar att få vara med och påverka är enligt Skolverket (2001:11) extra stöd till det egna barnet. Flertalet föräldrar vill även kunna påverka val av skola, klassens storlek och normer samt regler. Ungefär en tredjedel av föräldrarna vill även vara med och påverka undervisningens innehåll, läromedel samt arbetssätt. Jämfört med en tidigare undersökning Skolverket gjort i ämnet visar sig föräldrainsflytandet nu snarare ha minskat. År 1995 upplevde 32 procent av föräldrarna att det hade möjlighet att påverka jämfört med endast 23 procent 1998.

Som vi kunnat se av utvärderingen av lokala styrelser så skiljer sig villigheten att samverka. Rektorer och föräldrar tenderar alltså vara mer positiva till samverkan än lärarna. Lärarna upplever inte heller att styrelsen har bidragit till ett bättre samarbete i lika stor utsträckning som rektorer och föräldrar. Detta blir faktorer som kommer att spela roll för hur samarbetet utvecklas.

2.5.4 Förutsättningar och hinder för samverkan

För att ett samarbete skall kunna komma till stånd visar Johanssons rapport från 1999 (enligt Andersson 2004:38-39) att alla parter måste vilja samarbeta och alla måste vara överens om att den bästa lösningen inte görs på egen hand utan tillsammans. Alla parter måste veta vilket mål man strävar mot och vilket utfall samarbetet skall ge. Alla måste vara eniga vilka delar man samarbetar kring och för samtliga parter måste samarbetet ge någon form av belöning. Utan dessa delar kan man aldrig uppnå ett verkligt samarbete.

Lareaus (enligt Andersson 2004) studie visar dock att förväntningarna på samverkan mellan föräldrar och lärare skiljer sig. Lareaus menar att föräldrar vill ha information och vara delaktiga. Lärarna å sin sida vill att föräldrarna stöttar dem och respekterar deras arbete samt rättar sig efter de beslut som lärarna tar. De vill också ha hjälp med läxläsning och att föräldrar deltar i de möten som anordnas av skolan. Hall & Santer (enligt Andersson 2004) menar att de lärare som ser dialogen och samarbetet med föräldrarna som betydelsefullt har således också enklare att finna förutsättningar för en dialog än de lärare som inte anser att detta är av vikt.

I en studie om samarbetet mellan hem och skola samlade Klaassen m.fl (2000) (enligt Andersson 2004:29) in uppgifter hur föräldraengagemanget såg ut i följande elva länder: Sverige, Holland, USA, Polen, Spanien, Finland, Kanada, England, Australien, Danmark och Italien. I alla länder fanns ett ökat föräldraengagemang men studien visade att det i många länder fanns faktorer som försvårade samarbetet mellan hem och skola. Både föräldrar och lärare angav att tiden var ett problem. Kulturella skillnader kunde många gånger påverka samarbetet negativt då föräldrar och skola dels talade olika språk, dels hade olika uppfattningar om uppfostringsmetoder, normer och värderingar. Övriga problem som studien visar är att lärarna i vissa länder hade svårt att överge sin maktposition och se föräldrarna som jämlika parter. De delade då inte med sig av sina kunskaper till föräldrarna. Ett annat hinder var att lärarna och föräldrarna inte visste hur de skulle dela på ansvaret.

Flising m fl. (1996) refererar till vad David William och J. Stallworth kom fram till i sin forskningsrapport *Parent Involvement in Education Projekt* från 1984, som behandlar villigheten hos föräldrarna när det gäller föräldraengagemang. Det visade sig att villigheten hos föräldrarna fanns och många kunde tänka sig att medverka i skolan på flera olika sätt. Däremot var lärarna mer skeptiska till det ökade föräldrainflytandet och tyckte att det var ett intrång i deras lärarprofession. Lärarna ansåg att det var fullt tillräckligt med det traditionella inflytandet, där föräldrar bakade till föräldramöten och ordnade klassresor.

Pia Wennerholm Juslin och Sven Bremberg (2005:10) skriver i diskussionen om föräldrainflytande:

...ibland är det föräldrarna som fyller avsändarrollen och skolpersonalen som fyller mottagarrollen och ibland är förhållandet det motsatta. Det förefaller som att skolpersonalen normalt måste ta initiativet till denna informationsöverföring eftersom skolan är deras professionella arena, precis som hemmet är familjens arena. Därmed är föräldrainflytandet i skolan beroende av att skolpersonalen bjuder in föräldrarna till skolan och får dem att känna sig välkomna dit (a.a.10).

Författarna menar alltså att skolan har huvudansvar för att kontakt tas med hemmen och att det är avgörande för samverkan.

2.5.5 Samverkan, så påverkas elevernas skolprestationer

Wennerholm Juslin och Bremberg (2005) har i sin forskningsöversikt analyserat forskningsresultat kring hur föräldrars engagemang och möjlighet till inflytande påverkar elevernas skolresultat och beteende. De har sammanfattningsvis konstaterat att elevernas skolprestationer påverkas av att föräldrarna får inflytande och är engagerade i skolan. De menar att ”effekten det får är att barnen trivs bättre i skolan, skolkar mindre, får bättre betyg och i större utsträckning fortsätter med högre studier. Barnens hälsa, utveckling och välfärd främjas således av att föräldrarna har inflytande i skolan” (Wennerholm Juslin och Bremberg 2005:4). Författarna menar att de, genom att ta del av ett flertal skrifter kring ämnet, funnit att termen kommunikation är problematisk. Detta då det visat sig att kommunikation oftast uppstår när det redan finns ett problem.

Andersson (2004) menar att vi kan se verkligheten ur flera olika perspektiv. Antingen kan vi välja att bara se problemen och använder oss då av en negativ modell, en bristmodell, där vi fokuserar på en individs fel och brister och letar förklaringar till dessa. Alternativet är att vi använder oss av en positiv modell, en resursmodell, då vi möter en individ, där fokus ligger på individens möjligheter och resurser istället för dennes brister. Det är viktigt att lärare tänker på detta i sitt möte med elever och föräldrar om man vill uppnå ett gott samarbete mellan hemmet och skolan skriver Andersson och menar att ”En av förutsättningarna för att man skall lyckas i sin lärarroll är ett gott föräldrasamarbete” (2004:26). Detta kan aldrig uppnås om läraren lägger all skuld till problemen på den enskilde eleven och dennes familj. Det blir då en ond ”spiral” där föräldrarna i sin tur försöker lägga skulden på läraren och skolmiljön. Andersson menar vidare att det inte handlar om att försöka hitta en ”syndabock”, utan att hem och skola tillsammans bidrar med information som kan leda till att eleven får det bättre i skolan.

Andersson (2004) hänvisar till en lägesbedömning av Skolverket från januari 2002 där man undersökte hur framgångsrika enskilda skolor är i att få eleverna att nå upp till målen. I

jämförandet av betygsstatistiken för elever i år 9, fann man att det var stor skillnad mellan skolorna.

Framgångsrika skolor kännetecknades av en gemensam samsyn om normer, värderingar och arbetssätt, målen var väl förankrade hos personal, elever och föräldrar. Regler och normer för det sociala umgänget på skolan var tydliga och konsekventa. Lärarna såg till elevernas styrka och möjligheter och både elever och föräldrar var engagerade. Relationerna med eleven och hemmet var helt avgörande för hur väl skolorna lyckades med de elever som var i stort behov av stöd (Andersson 2004:230).

Andersson menar att barnen gynnas av ett gott samarbete mellan hem och skola. Om föräldrarna känner att läraren respekterar dem och bjuder in dem att delta i skolan, samt får löpande information om barnets beteende och kunskaper, trivs barnen bättre i skolan, vilket leder till att de presterar bättre. Genom ett gott samarbete får alla en helhetsbild av barnet och alla parter delar på ansvaret, vilket leder till att både lärare, föräldrar och barn känner sig trygga i samarbetet mellan hem och skola.

Gunilla Johansson och Karin Wahlberg Orving (1993) har i en svensk avhandling presenterat sina resultat från tre års studier av lärare, föräldrar och elever och samarbetet dem emellan. Avhandlingen visar att föräldrar kan vara, och känner sig, som goda resurser för skolan om de får möjlighet till ett sådant inflytande. Orving (1993:151) skriver, "Läraren visar sig vara en nyckelfigur för att ett intensifierat samarbete skall kunna utvecklas, lärarens förhållningssätt har stor betydelse". Flertalet av de lärare som var med i studien ansåg att de utvecklades till att se föräldrarna som en värdefull resurs i skolan och menade att de även kände sig säkrare i sin lärarroll. Ungefär 83 procent av lärarna tyckte att deras elever fick en mer positiv inställning till skolan och att de presterade bättre än elever som de haft i tidigare klasser. Alltså utvecklades såväl elever som lärare, i detta projekt, av samarbetet. Forskning har, enligt Flising (m fl. 1996), visat att föräldrars attityd till skolan är mycket viktig. De menar att de som har en positiv syn på skola och utbildning och som uppmuntrar barnen samt har höga förväntningar på deras studier, påverkar barnens studieförmåga på ett positivt sätt. Dessutom visar forskningen att de barn som har mest att vinna på ett aktivt och positivt engagemang från sina föräldrar är barn som klassas befinna sig i "riskzonen". Författarna menar att bevisen blir fler och fler för att föräldrarna spelar en mycket viktig roll när det gäller barnets framgång i skolan och hänvisar till Anne Hendersons bok *The Evidence Continues to Grow*, där hon har samlat mycket av forskningen inom det internationella forskningsfältet "Parental Involvement". Henderson anser att "Föräldraengagemanget är en hörnsten i vår demokrati. Det handlar om medborgares möjligheter att vara med och påverka och att ta sitt ansvar" (Flising m fl. 1996:89). Vidare anser Henderson att föräldrasamarbete skall vara till för att undvika att problem uppstår, *inte* för att rätta till dem, och menar att det är först då som föräldrar känner att de blir tagna på allvar av skolan och samhället. Så här sammanfattar Henderson sina synpunkter:

- Familjen skapar den ursprungliga inlärningsmiljön.
- Genom att engagera föräldrarna kring barnets skolutbildning förbättrar man barnens skolresultat.
- Föräldraengagemang i skolan är framgångsrikt då det är innehållsrikt, välorganiserat och då det sträcker sig över en längre tid.
- Framgångarna är inte bara knutna till insatser under förskoletiden eller de tidiga skolåren; det finns påvisbara effekter av föräldraengagemang också under högstadie- och gymnasieåren.

- Att ”bara” engagera föräldrarna kring barnets skolarbete i hemmet räcker inte. För att stärka skolans ställning i samhället krävs det föräldraengagemang på alla nivåer inom skolan.
- Barn från låginkomstfamiljer och invandrarfamiljer har mest att vinna på ett ökat föräldraengagemang. Föräldrarna behöver inte själva vara välutbildade för att vara en stor resurs.
- Vi kan inte se hemmet och skolan som två isolerade företeelser. Vi måste finna vägar till ett bättre samarbete mellan dessa och med det övriga samhället.

(Flising m fl. 1996:89-90).

2.6 Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan sägas att synen på kunskap och lärande har förändrats från att ha varit en individuell företeelse till att bli något som sker i interaktion med andra. Med en sådan syn blir alltså olika miljöer som en individ ingår i beroende av varandra. Bronfenbrenners utvecklingsekologiska teori har i och med detta visat sig ytterst tillämpbar i arbetet mellan hem och skola. Vad som sker i en miljö påverkar vad som kommer att hända i en annan eftersom vi tar med oss olika erfarenheter från en kontext till en annan. Då de olika kontexterna påverkar varandra blir det också avgörande vilken syn de individer som ingår i en kontext har i olika frågor. I synen på samverkan mellan hem och skola blir det avgörande vad de olika aktörerna är villiga att samverka kring. Rektorns roll i samverkan är väldigt viktig då hon/han har en huvudroll i skolans utvecklingsarbete. De beslut denne fattar påverkar såväl lärare som föräldrar på mikronivå. Vi har kunnat se att lärare tenderar vara mindre positiva till samverkan när det gäller införandet av lokala styrelser än föräldrar och rektorer. Lärarna har dock visat sig vara nyckelpersoner i samverkan mellan hem och skola. Påverkar gör även vilken social bakgrund samt kulturtillhörighet de olika individerna har. De maktrelationer som finns i alla möten mellan personer bidrar även dessa till att sätta gränser i samverkan. Hur denna micromakt yttrar sig påverkar även detta föräldrar och elever på mikronivå. Att föräldrar vill vara med och påverka sina barns skolgång har vi kunnat se av den forskning vi tagit del av men att detta intresse är mer utbrett gällande det egna barnet. Att engagera sig i kollektiva frågor har inte visat sig lika intressant. Föräldrars engagemang i elevernas skola har även visat sig resultera i goda skolresultat vilket visar på vikten av sammanbindande länkar mellan elevens olika världar.

3. Metod

I detta avsnitt kommer vi att redovisa vårt val av metod, hur urvalet skett samt en presentation av de skolor vi besökt. Vidare beskriver vi tillvägagångssätt, studiens trovärdighet och giltighet samt etiska överväganden.

3.1 Metodval

Syftet med vårt arbete var att undersöka vad rektorer, lärare och föräldrar anser är en god samverkan och vad syftet med den är. Vår studie inleddes med studier av litteratur om forskning i ämnet samt av olika handledningar i hur man skriver ett vetenskapligt arbete. Johansson och Svedner (2001) menar att kvalitativa intervjuer lämpar sig särskilt väl som huvudmetod i denna typ av undersökningar eftersom den information man får fram är relevant för läraryrket. Johansson och Svedner (2001:25) menar vidare att frågeområdena och frågorna i strukturerade intervjuer är förbestämda. Det kan förekomma frågor där svarsalternativen är fasta men vanligast är att svaren är öppna. Vidare skriver de att i kvalitativa intervjuer är det frågeområdena som är fasta men att frågorna kan variera mellan intervjuerna. Frågorna anpassas efter den intervjuades svar. Kvalitativa intervjuer spelas, enligt författarna, in för att sedan skrivas ut ord för ord. Stukát (2005) menar ”I de mest strukturerade intervjuerna använder intervjuaren ett fastställt intervjuschema, där både ordningsföljden för frågorna och deras formulering är bestämda. Det handlar om mer eller mindre slutna frågor där den intervjuade [...] oftast bara kan välja mellan olika förutbestämda svarsalternativ” (2005:38). Om intervjuer av mer ostrukturerad karaktär skriver Stukát ”Utifrån ett antal huvudfrågor som ställs likadant till alla, följs svaren upp på ett individualiserat sätt” (2005:39). Han menar att man i dessa intervjuer utnyttjar interaktionen mellan intervjuare och respondent för så fylliga svar som möjligt. Stukát (2005) benämner detta för halvstrukturerade intervjuer. Vår avsikt var att utgå från förutbestämda frågor men vi ville även ha möjlighet att följa upp dessa med följdfrågor för större möjlighet till uttömmande svar. Därför gjorde vi ett medvetet val att använda oss av kvalitativa intervjuer av halvstrukturerad karaktär. Frågorna behandlade områden som synen på samverkan och syftet med den samt huruvida man i samverkan sätter elevens lärandeprocess i fokus. Vi har även frågat om det finns en speciell plan för föräldrasamverkan och om samverkan grundar sig i teorier eller forskning.

3.2 Urval och presentation av skolorna

I vårt urval har vi gjort två övergripande val. Vi har valt vilka personer vi skall intervjuas samt vilka skolor dessa skall arbeta på. Det första valet vi gjorde var att fokusera på de vuxna parterna i skolan. Därmed har vi inriktat oss på att intervjuas rektorer, föräldrar och lärare. Att vi ville ha rektorer som åsikter om samverkan bottenar i det faktum att det enligt läroplanen är rektor som är huvudman vilket innebär att det är hon/han som är ytterst ansvarig för hur arbetet i skolan bedrivs. Vi har valt att intervjuas föräldrar då det är dessa som enligt föräldrabalken är de som är ansvariga för sina barn till dess de är myndiga. I föräldrabalkens (SFS 1999) sjätte kapitel står det under 1§ och 2§ att föräldrarna skall tillgodose barnens behov när det gäller trygghet, omvårdnad och fostran. De skall även se till att barnet får tillfredsställande försörjning och utbildning. Vi finner relevans i att intervjuas föräldrarna då dessa tillsammans med sina barn är brukare av skolan som verksamhet. Enligt regeringen har dessa i och med sin brukarroll ett intresse av att påverka samt öva inflytande över sin situation. (<http://www.regeringen.se/content/1/c4/06/89/8e07c322.pdf>)

Vi ville även intervjuas lärare om deras syn på samverkan då det är dessa som har den dagliga kontakten med eleverna och därmed har stort ansvar för dessa.

Att vi valt att intervjua rektorer i egenskap av huvudmän i skolan innebar att vi inte valt dessa på andra kriterier än att dessa är just rektorer. Valet av lärare gjordes i samråd med rektorerna eftersom vi ville intervjua lärare som sitter med i skolans föräldraråd. På fem skolor gick det att genomföra men på en av skolorna kallades lärarna bara in vid behov vilket innebär att det inte var genomförbart. Med föräldrasamråd menar vi ett råd bestående av föräldrar, rektor och pedagoger på skolan som träffas för att diskutera frågor rörande elevernas skolgång. Valet av föräldrar utgjordes av bland annat föräldrar vi känner sedan tidigare och som har sina barn på de skolor vi gjort intervjuerna. I de fall då vi inte kände någon förälder valde vi utifrån tips av rektor och lärare. Ingen hänsyn har tagits till vare sig informanternas kön eller ålder. Det föll sig dock att samtliga informanter är kvinnor. Deras ålder samt erfarenheter av skolans värld varierar.

Det andra val vi gjorde var att välja vilka skolor vi skulle kontakta. Att valet föll på just de sex skolor som vi kontaktade och fick komma till, kommer sig av att en av oss arbetat på en av skolorna. Resten av skolorna har vi fått tips om av personer i vår omgivning som informerat oss om att skolorna har en god fungerande samverkan mellan hem och skola. Dessutom ville vi att det skulle finnas ett föräldrasamråd på skolan. Vi ville utgå från, det vi kallar, de goda exemplen eftersom vi ansåg att vi skulle få ut mest av att undersöka skolor där samarbetet fungerar. Vi valde att inrikta oss på skolor inom de tidigare åren, från förskoleklass till år 6, eftersom vi själva har den inriktningen i vår lärarutbildning. För att få en bredd i valet av skolor har vi valt att göra våra intervjuer i såväl mångkulturella skolor som skolor med nästan enbart svenska elever. Vi har även velat ha en spridning avseende storlek på skolor och valde därför skolor med som minst sextio elever och som mest trehundrafemtio. De aktuella skolorna är belägna i tre olika svenska kommuner av varierande storlek. Nedan följer en beskrivning av skolorna vi besökt.

Vi börjar denna beskrivning med att förtydliga att personalen på de skolor vi valt att undersöka ser samverkan på två plan, dels på organisatorisk nivå, där vi avser de olika föräldraråd som finns i en eller annan form på samtliga skolor vi valt att undersöka. Dels all övrig kontakt som lärare och rektorer har med föräldrar.

Skola 1: Skolan är en F-5 skola med ungefär 350 elever. Skolan är relativt homogen med avseende på elevernas kulturella tillhörighet. På organisatorisk nivå består föräldrasamverkan av ett brukarråd där föräldrar, rektor samt lärare finns representerade. I brukarrådet diskuterar man enligt rektorn saker av praktisk karaktär såsom bland annat trafikfrågor. Skolan har traditionella föräldramöten klassvis samt utvecklingssamtal. Den plan som finns om samverkan mellan hem och skola är den som anger formen för arbetet i brukarrådet.

Skola 2: Detta är en 1-5 skola med ungefär 180 elever. Skolan har en rektor samt en biträdande rektor. Enligt biträdande rektor finns det elever från hela världen på skolan vilket medför att det talas ett flertal olika språk bland elever och föräldrar. Skolans personal är indelade i ett flertal så kallade fokusgrupper varav en arbetar enbart med hur samverkan mellan hem och skola skall bedrivas och utvecklas. Skolan har även en plan över hur samverkan skall bedrivas vilken ständigt utvärderas och revideras. Personalen som ingår i denna fokusgrupp är även skolans representanter i en föräldragrupp där rektor, föräldrar och de tidigare nämnda lärarna träffas och diskuterar sådant som rör elevernas skolgång. Denna skola har ersatt de traditionella föräldramötena med skolgemensamma möten vilket innebär att samtliga föräldrar på skolan har ett stort möte där rektorn tar upp ett ämne som behöver diskuteras. Efter att rektor pratat delas föräldrarna in i grupper där de har möjlighet att välja

grupp efter vilket språk de talar. Tolkar finns på plats för att underlätta kommunikationen. Anledningen till att man har denna sorts möte istället beror på att uppslutningen till de vanliga föräldramötena var för dålig. Föräldrarna kommer dock oftare på utvecklingssamtalen som man också har på skolan.

Skola 3: På denna skola bedriver man verksamhet för elever i F-5. Det går cirka 250 elever på skolan och majoriteten har svenska som modersmål. Samverkan mellan hem och skola består på organisatorisk nivå av en föräldraförening där föräldrar och rektor träffas en gång i månaden. Lärare kallas in vid behov. På skolan finns ingen plan för hur samverkan mellan hem och skola skall se ut däremot har föräldraföreningen stadgar och program för hur dessa möten skall gå till. På föräldraföreningens möten diskuteras enligt rektorn inte innehållet i undervisningen utan praktiska frågor såsom trafiken. Föräldramötena på skolan är de traditionella, klassvis och så har man utvecklingssamtal.

Skola 4: Detta är en liten skola som bedriver verksamhet för elever i F-6. Skolan har totalt ca 60 elever och majoriteten har svenska som modersmål. På organisatorisk nivå består samverkan mellan hem och skola av ett föräldraråd där rektor, lärare och föräldrarepresentanter träffas ett par gånger per termin. Dessa möten kan både föräldrar och skola kalla till om det är något man vill ta upp till diskussion. Det är ofta som elevernas lärandeprocess står i fokus på mötena där rektorn tar upp olika teman som behandlas. Det kan till exempel vara hur lärarna lägger upp och bedriver sin undervisning eller hur skolan arbetar med Nationella prov. Den plan skolan har för samverkan grundades utifrån en gemensam föreläsning, av Björn Lindell, för föräldrar och skolans personal. Detta för att alla parter tillsammans skulle bygga upp en fungerande samverkan mellan hem och skola, utifrån en gemensam grund. Skolan har traditionella föräldramöten samt utvecklingssamtal. Läraren som intervjuades på skolan skickar även ut månadsbrev till hemmen där hon beskriver vad som händer under kommande månad. Dels praktisk information såsom studiebesök och elevråd, dels vad som skall tas upp i undervisningen.

Skola 5: Skolan är en F-9 skola med totalt 480 elever. Rektorn vi intervjuade ansvarar för årskurserna F-6 med ca 270 elever. Skolan har, enligt läraren vi intervjuade, inga elever med annat modersmål än svenska. På organisatorisk nivå har skolan ett föräldrasamråd där rektor, lärare och föräldrarepresentanter deltar. På föräldrasamrådsmötena diskuteras praktiska frågor såsom trafik och skolavslutningar. För övrigt har skolan traditionella föräldramöten och utvecklingssamtal i sin samverkan med hemmen. Planen som finns om samverkan mellan hem och skola är den som anger formen för arbetet i föräldrasamrådet.

Skola 6: Denna skola har ca 200 elever och bedriver verksamhet för elever i årskurs 4-6. Skolans elever kommer förutom från Sverige från ca tio olika nationer och kulturer. Skolan har en samrådsgrupp där rektor, lärare och föräldrarepresentanter är representerade. På dessa möten diskuteras många olika saker såsom: hur klimatet är på skolan, trafiksituationen kring skolan, städdagar och aktiviteter. Skolan har traditionella föräldramöten och utvecklingssamtal. Utöver dessa möten arbetar alla klasser med en kontaktbok. Halva boken fungerar som dagbok, där eleverna fyller i läxor för kommande vecka samt övrig information som till exempel utflykter och friluftsdagar. Den andra halvan fungerar som en utvärderingsdel där eleverna får skriva hur de har haft det under veckan med hjälp av frågor som läraren ställer till dem, både gällande raster, socialt, vad som hänt under veckan och lite om undervisningen. Det finns även en punkt där eleven skriver till sin lärare om det är något speciellt man vill berätta. Kontaktboken skall tas hem varje vecka och föräldrarna skall skriva under att de har läst den.

3.3 Tillvägagångssätt

Vår undersökning består av arton intervjuer, sex rektorer, sex lärare och sex föräldrar, på sex olika skolor och genomfördes under loppet av dryga två veckor. Enligt Stukát (2005:41) finns en risk med att vara två personer som intervjuar då informanten kan uppleva ett underläge som kan påverka svaren och därmed resultatet. Därför valde vi att dela upp intervjuerna och genomföra dem en och en. Våra intervjuer är fältintervjuer, det vill säga, de gjordes på respondentens hemmaplan på en plats vald av informanten själv, eftersom även detta kan påverka informantens känsla av trygghet, enligt Stukát (2005). Vi ringde upp rektorn på de skolor vi ville komma till och presenterade vårt arbete och frågade om det gick bra att vi kom och ställde några frågor, dels till rektor själv, dels till en lärare samt en förälder på skolan. Alla intervjuer spelades in på band eller Mp3 och varade ca 20-30 minuter vardera. Eftersom vi hade valt att dela upp intervjuerna mellan oss fick intervjuaren själv sköta både inspelningen och eventuella anteckningar som gjordes.

Inför intervjuerna formulerades ett antal huvudfrågor och därefter anpassade vi dem efter de olika informanterna (se bilaga 1). Detta gjorde vi eftersom parterna har olika roller vilket vi utgått från påverkar deras kunskaper i ämnet. Till rektorn ställde vi till exempel frågan: ”När du talar om vad en god samverkan är så nämner du xxxxx. Vad stöder du dessa tankar på? Har du tagit del av några teorier eller forskningsresultat till stöd för samarbetet? Till lärare och föräldrar ställdes frågan istället:

Känner du till om samarbetet mellan skola och föräldrar grundar sig i någon form av teorier eller forskning?

3.3.1 Analys av data

Efter att vi gjort våra intervjuer påbörjade vi analysen av dem. För att få överblick över intervjuerna och lättare kunna analysera dessa transkriberades alla intervjuer. Vi transkriberade de intervjuer som vi själva utfört så tätt efter intervjutillfället som möjligt, eftersom vi då hade informanten och dennes svar i tydligt minne. Genom att transkribera intervjuerna påbörjade vi vår bearbetning av det insamlade materialet. Efter varje nedskrivna intervju skickade vi texterna till varandra för granskning. Vi läste upprepade gånger igenom intervjuerna för att få en tydlig bild av de svar vi fått. Eftersom vi velat undersöka hur representativa individer, det vill säga, rektorer, föräldrar och lärare som kategorier ser på samverkan har vi i vår analys av intervjusvar valt att enligt Bo Johansson & Per Olof Svedner (2001:44) först göra en gruppering av individer för att sedan söka de vanligaste uppfattningarna bland dessa för att på detta sätt finna struktur i det insamlade materialet. För att tydliggöra vår analys har vi valt ut citat som skall fungera representativt.

För att kunna dra några som helst slutsatser av de svar vi fått har vi varit tvungna att tolka dessa. Vi är medvetna om att de tolkningar vi gjort är påverkade av vår förförståelse samt de erfarenheter vi har med oss. När Nils Gilje, & Harald Grimen (1995:184) diskuterar hermeneutikens dilemman menar de att det inte är möjligt att frigöra sig från de tidigare erfarenheterna och göra en helt objektiv tolkning. De menar att förförståelsen kan styra såväl vår tolkning som att skymma andra tolkningsmöjligheter omedvetet. Vi är väl medvetna om detta likväl som att detta även gäller för eventuella läsares tolkningar av vår text. För att undvika att våra tolkningar färgas av våra erfarenheter har vi båda lyssnat igenom samtliga intervjuer samt tolkat dessa tillsammans. Då vi kunnat se våra intervjuer ur bådars perspektiv har tidigare erfarenheter varit fler än om vi tolkat dem var för sig.

3.4 Undersökningens trovärdighet och giltighet

Vi är medvetna om att det i denna sorts undersökning finns faktorer som påverkar såväl trovärdighet som giltighet. ”Inre eller intern validitet handlar om frågan i vilken mån ens resultat stämmer överens med verkligheten [...] Studerar eller mäter forskaren verkligen det han eller hon tror sig mäta?” (Merriam 1988:177). Våra intervjufrågor formulerades i enlighet med vårt syfte. Dessa lästes och kommenterades av vår handledare för att öka studiens validitet. Intervjuerna spelades in och lyssnades igenom ett flertal gånger av oss båda samt skrevs ut i sin fulla form, vilket också ökar studiens validitet. Detta då vi kunde läsa samt lyssna på intervjuerna igen i de fall våra tolkningar gick isär. De slutsatser vi dragit grundar sig i de tolkningar vi gjort av intervju svaren från de olika informanterna. Merriam (1988:180) skriver ”Reliabilitet handlar om i vilken utsträckning ens resultat kan upprepas”. Däremot skriver Merriam också att:

Kvalitativ forskning strävar emellertid inte efter att isolera lagar för människans beteende utan försöker snarare att beskriva och förklara världen utifrån hur de människor som lever i den uppfattar den. Eftersom det finns många olika tolkningar av vad som sker, finns det inte heller några fasta referenspunkter vi kan utgå från för att upprepade gånger mäta en företeelse och på så sätt skapa en i traditionell bemärkelse reliabel mätning (Merriam 1988:181).

Att människor, som Merriam (1988:181) skriver, uppfattar världen på olika sätt påverkar även reliabiliteten i vår undersökning. Vidare skriver Merriam (1988:182) att pedagogikens forskningsområde är i ständig förändring samt kontextuellt och menar att reliabilitet i traditionell bemärkelse är en omöjlighet. Istället för reliabilitet hänvisar Merriam (1988:182) till Lincoln & Guba (1985) som menar att man istället ska använda ”grad av beroende” och ”sammanhang” gällande informationens resultat. För att det skall vara möjligt att upprepa undersökningen har vi i metodavsnittet givit en så omfattande beskrivning av undersökningens tillvägagångssätt som möjligt. Eftersom detta arbete är en c-uppsats innebär det att det är en undersökning i mindre skala. Det resultat vi i arbetet presenterar, ger inte någon generell bild av synen på samverkan. Det ger dock en bild av hur föräldrasamverkan kan se ut på ett antal skolor i Sverige samt hur de människor som medverkar i den uppfattar samverkan.

3.5 Etiska överväganden

För att arbetet skall följa de etiska regler som finns vid undersökningar av detta slag har Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådets forskningsetiska regler (2002) beaktats. De fyra huvudkrav som innefattas i individskyddskravet har samtliga följts. Samtliga undersökningsdeltagare har fått erforderlig förhandsinformation. Vi har upplyst deltagarna om att studien görs inom Göteborgs Universitet och ingår i vårt examensarbete i lärarutbildningen. De har informerats om undersökningens syfte och att deras deltagande är frivilligt de har även haft möjlighet att avbryta sin medverkan om de så önskat. Även samtyckeskravet är uppfyllt då deltagarna haft rätt att själva bestämma över sin medverkan. Deltagarna har inte befunnit sig i någon form av beroendeställning. Vi har också tagit hänsyn till konfidentialitetskravet vilket i detta arbete innebär att samtliga uppgifter gällande namn och skolor är avrapporterade så att de inte kan identifieras av utomstående. Alla inspelningar har förvarats så att ingen utomstående kunnat komma åt dem och kommer att raderas efter arbetets slut. Nyttjandekravet är beaktat och de insamlade uppgifterna kommer endast att användas i det syfte som avsetts, alltså i vår c-uppsats vilket anges under nyttjandekravet.

4. Resultat

Vi inleder detta stycke med en kort presentation av de resultat vår studie visat. Därefter följer en utförlig redovisning av våra intervjusvar. Resultatavsnittet avslutas med en sammanfattande resultatanalys.

4.1 Sammanfattning av resultat

Då vårt resultat är ganska långt vill vi underlätta läsningen av detta genom att inleda med en kort sammanfattning av det resultat vår studie givit. Vi har kommit fram till att såväl föräldrar, rektorer och lärare ser samverkan som viktig. Däremot skiljer sig informanternas åsikter åt gällande vad en god samverkan innebär. Bland annat skiljer det sig i vad man vill samverka kring. Flertalet informanter uttrycker att syftet med samverkan är att barnen skall få det så bra som möjligt. Vi har även kommit fram till att på de flesta skolor sätts inte elevernas lärandeprocess i fokus under föräldrarådets möten däremot görs det på utvecklingssamtalen. Majoriteten av skolorna har inte några uttalade teorier eller forskningsresultat till grund för sin samverkan. Vi kommer nedan att presentera vårt resultat mer utförligt kring varje fråga.

4.2 Redovisning av intervjusvar

I denna del kommer vi att redovisa våra intervjusvar. Vi kommer att utgå från de frågeställningar vi använt oss av för att uppfylla vårt syfte med studien. Vi kommer att presentera informanternas svar med hjälp av representativa citat under varje fråga. För att enkelt få syn på vad rektorer, lärare och föräldrar tycker i frågorna har vi valt att presentera dem gruppvis.

4.2.1 Vad innebär en god föräldrasamverkan för olika parter, alltså rektorer, lärare och föräldrar?

God samverkan, enligt rektorerna

Samtliga rektorer menar att samverkan mellan skola och hem är en viktig del och rektor 2, 3 och 6 menar att skolan inte klarar sig utan föräldrarna.

...vi måste samverka runt barnens skolgång. Samverkan är absolut nödvändig, det skulle aldrig funka annars utan samverkan (rektor 2).

Rektorernas åsikter kring vad en god samverkan är skiljer sig åt. En av skillnaderna är huruvida de nämner att en god samverkan skall innefatta elevernas lärandeprocess. Av de sex rektorerna är det rektor 1, 2, och 4 som nämner detta.

”För det gamla är ju att man bara pratade om man skall måla ute och göra saker, så har man inget intresse i vad vi egentligen gör och det tror jag är skolans eget fel, att man inte har öppnat upp för det och varit öppen med det tidigare” (rektor 4).

Samtliga rektorer är öppna för ett samarbete kring praktiska frågor såsom till exempel julfester och trafikfrågor. Rektor 5 uttrycker att det i vissa fall kan vara svårt att hitta formerna för var och när man skall samarbeta och menar att det ultimata samarbetet ligger just på frågor som är konkreta och praktiska.

Rektor 2, 3, 4 och 6 anser att kommunikation är en av grundpelarna i en god samverkan mellan hem och skola. Rektor 2 ser dock vissa hinder i kommunikationsprocessen i och med att majoriteten av föräldrarna har annan kulturell bakgrund och därmed annat modersmål. Hon

menar också att synen på skolan som institution skiljer sig från den syn som man har på skolan i andra kulturer, där föräldrar enligt tradition inte blandar sig i skolans verksamhet. Rektor 5 ser information, från skola till föräldrar som en viktig del i en god samverkan. Rektor 1 nämner inte kommunikation.

Rektor 3 är den enda av rektorerna som uttrycker önskan om en föräldrastyrelse på skolan för en ökad förståelse hos föräldrarna även kring ekonomiska frågor. Rektor 4 betonar att i en god samverkan skall föräldrar känna att de bemöts som kompetenta och med respekt. Rektor 6 framhåller att man i en god samverkan måste mötas som jämställda parter.

God samverkan, enligt lärarna

Alla lärare har någon form av föräldrakontakt. Det visas genom till exempel de obligatoriska utvecklingssamtalen och föräldramötena. Nedan presenteras hur lärarna själva ser på en god samverkan. Vi ser att alla de intervjuade lärarna på något sätt vill samverka med föräldrarna. Hur de vill att detta samarbete skall se ut varierar dock. En likhet mellan lärarna är att de gärna ser att föräldrar bidrar med hjälp i praktiska frågor såsom till exempel klassresor. Föräldrarna får gärna ta initiativ till evenemang som kan öka samhörigheten i klassen. Beträffande föräldrars deltagande i undervisningen är lärarna positiva till ett samarbete där föräldrar kan tillföra någonting som skolan ej kan, till exempel att föräldrar kommer till skolan och berättar om sitt jobb eller sitt hemland med mer. Följande citat från lärare 1,3,4 och 5 förtydligar detta:

Ja, att föräldrarna tar lite initiativ och gör lustfyllda saker i klassen [...] ...julfirandet som vi har här det är det ju föräldrarna som ordnar och så tar vi på oss att ordna ett luciatåg. Men dom sköter ju allting. Och det är ju för att skapa gemenskap och det är ju viktigt och så ordnar dom på våren en vårutflykt. Och så någon kväll så man kan spela brännboll och det är ju också för att få en gemenskap. (lärare 3)

Ja, att dom tar tag i sånt som klassresor att det inte bara är ifrån skolan som ska ordna allting. Det tycker jag är viktigt att ja, föräldrarna samverkar med det...(lärare 4)

Att man har valda klassföräldrar som man kontaktar och om man ska göra nåt studiebesök eller nåt, så är det naturligt att vända sig till föräldrar, och ja, på föräldramötena så frågar vi om det är nån som har, arbetar med något som man tror skulle gagna skolan om man kan få komma (lärare 5)

Det kan ju vara många olika saker, allt ifrån att de ställer upp och följer med på saker, på utflykter till att dom kommer på föräldramöten och utvecklingssamtal, till att dom svarar, när vi arbetar om demokrati i olika frågor, att dom svarar när barnet går ut med mail när vi undersöker saker, att de medverkar när vi t.ex. behöver en ny musmatta (lärare 1)

Intresset varierar följaktligen bland lärarna i huruvida de är intresserade av att föräldrar blandar sig i detaljer i undervisningens utformande. Lärare 1 är öppen för föräldrars åsikter, och välkomnar dessa, angående hur hon bedriver undervisning. Det är inte alltid hon förändrar sin undervisning efter föräldrarnas önskemål men hon är i dessa fall noga med att motivera sitt val av undervisning grundat i forskning. Detta ser hon som utvecklande då hon själv får tillfälle till reflektion:

Föräldrar kan ju komma och tycka att jag har alldeles för fri undervisning, att barnen får välja alldeles för mycket. Dom kan tycka att barnen behöver öva t.ex. dubbelkonsonanter och tycker att när dom gick i skolan så fick dom minsann ord varje vecka. Då gäller det att jag försöker visa varför jag gör som jag gör, t.ex. att det finns teorier om detta och forskare som säger såhär och såhär. Jag får berätta vad jag gör hela tiden och det är nog skillnad från vissa andra skolor kan jag tänka mig. Men det är ju mer stimulerande också...(lärare 1)

Lärare 2 uttrycker sig annorlunda i frågan. Hon är öppen för att föräldrar engagerar sig i elevernas skolgång. Men hon inte vill att de har åsikter om detaljer i undervisningens utformning.

...på något sätt så har vi det lättare än innerstadsskolorna. För där är ju föräldrarna mer aktiva men kanske inte på det sättet man önskar, har jag förstått då alltså. Att dom är ju väldigt kritiska till undervisningen och blandar sig i undervisningen. Och det gör ju aldrig våra föräldrar. (lärare 2)

En annan del i en god samverkan som flera lärare lyfter är uppslutningen kring föräldramöten. Detta ser olika ut på olika skolor. Skola 2 har till exempel valt att ersätta traditionella föräldramöten med skolgemensamma möten, se beskrivning av skola 2, på grund av att för få föräldrar deltog. Övriga skolor har sedvanliga föräldramöten men bland annat lärare 4 uttrycker en önskan om ökat deltagande på dessa.

Det kan ju vara ibland när man har föräldramöte att ibland kommer det lite få folk så. Jag tycker att alla ska komma på ett föräldramöte, att man ska va så pass intresserad, men så är det inte och det är ju lite synd för ofta så är det ju samma föräldrar som aldrig dyker upp. (lärare 4)

Lärare 4 ser föräldramöten som en viktig del i en god samverkan mellan hem och skola och därför önskar hon ett större intresse från föräldrarna. Hon upplever att föräldrarna bör komma på dessa möten i större utsträckning än de gör. Däremot uttrycker lärare 1 att föräldrarna till eleverna i hennes klass är mycket aktiva i sitt deltagande:

När vi har föräldramöte, om jag har tjugofyra elever i klassen, då får jag ha trettiosex stolar i alla fall. Det finns ju skolor där det har varit tjugo elever och bara tio har kommit på föräldramötena. Men här tycker dom att det är viktigt. Det märks ju på barnen också. (lärare 1)

Problemet med att föräldrar inte kommer på föräldramötena verkar inte finnas i denna klass. Alltså kan vi se en variation i hur aktiva föräldrar är gällande att komma på föräldramöten mellan de skolor vi har besökt.

Orsaken till att föräldrarna inte alltid kommer på föräldramöten kan vara olika enligt lärarna. Lärare 2 problematiserar tiden som orsak när hon säger:

Ja här har vi ju väldigt hög arbetslöshet så det är ju inte det att föräldrar inte har tid

Trots att tidsbristen inte är huvudproblemet på denna skola menar alltså lärare 2 att föräldrarna inte kommer på föräldramötena. Hon menar vidare att:

Sämst är kanske det här att få föräldrarna att förstå att fast vi inte straffar och så, så är skolan jätteviktig och de kommer ju från olika länder och där är skolan jätteviktig men eftersom vi inte har samma sätt här så förlorar alltså vissa barn respekten för skolan. Det krockar på något sätt. (lärare 2)

På denna skola finns kulturella skillnader som gör att samverkan försvåras. Eftersom vissa föräldrar enligt läraren saknar respekt för skolan verkar de inte se syftet att engagera sig i denna. Detta skulle kunna vara en anledning till att de inte heller ser syftet med att gå på föräldramötena. Genom följande citat visar hon på en annan möjlig orsak till uteblivna föräldrar vid föräldramöten:

Utan våra föräldrar är ju tvärtom då att dom överlåter åt skolan. Utan dom kommer från sitt hemland och där är det ju kutym då att skolan sköter sitt och föräldrarna sköter sitt. (lärare 2)

Det kan alltså uppstå svårigheter då föräldrar är vana vid skolsystem som existerar i deras hemländer där man skiljer mellan hemmet och skolan. Detta inbegriper enligt läraren att skolan sköter det som hör till sina domäner medan föräldrarna ser sitt ansvar begränsat till hemmet. Enligt läraren kan detta alltså bli ett problem när det gäller att få föräldrarna att komma till skolan och att engagera sig i denna. Lärare 6 nämner inte någon av dessa delar utan anser att en god samverkan är när lärare och föräldrar har en god relation och tillsammans arbetar för barnets bästa.

God samverkan, enligt föräldrarna

I våra intervjuer finner vi att samtliga föräldrar, med förälder 5 undantagen, ser att dialogen mellan lärare och föräldrar är viktig i samverkan. Följande citat anser vi tyder på detta:

Ja, det som är viktigast för mig är att jag vet att det finns en beredskap för mig när jag väl vill ta upp någonting till diskussion och att jag också kan lita på att skolan hör av sig om det finns någonting som behöver diskuteras. (förälder 1)

Att man som förälder kan lyssna på vad läraren säger och ta emot både positivt och negativt och att då också läraren kan lyssna och ta till sig det som föräldern ändå har som erfarenhet av sitt barn. (förälder 3)

Dessa citat tyder på att föräldrarna vill ha insyn i elevernas skolgång. De vill ha en daglig möjlighet till dialog och vill inte att samtalet skall begränsas till utvecklingssamtalen. De är inte enbart intresserade av att få information utan vill ha en diskussion där de har möjlighet att påverka. Förälder 5 menar att det är viktigt att föräldrar är positiva till skolan och personalen.

Övergripande är alltså att föräldrarna lägger mest vikt vid en god dialog mellan föräldrar och skolan. Vad föräldrarna för övrigt anser är en god samverkan skiljer sig åt något. I följande citat ser vi vad förälder 1 vidare menar är av vikt för henne:

Men till stor del så tycker jag att det är ju skolans verksamhet och att föräldrarnas del skall vara ganska begränsad. Eftersom det ju är så att de som är här har det som sin professionella verksamhet och ser också barnen på ett helt annat sätt än vad jag gör

Föräldern tycks se viss begränsning i vad hon som icke professionell kan och bör bidra med. Hon har inte de kunskaper och den information som skolans personal har gällande barnens skolgång och vill därmed lämna största delen av detta åt dem som har skolan som sin arbetsplats. Förälder 3, precis som förälder 1, vill således lämna över huvudansvaret för vissa delar åt skolan, men betonar vikten av att skola och hem hjälps åt kring barnens inlärning och säger:

Och att man hjälps åt med inlärningen för barnet och inte lägga allt ansvar på varken lärare eller förälder. [...] Om läraren har vissa saker som eleverna skall lära sig å måste man kunna ta del av det så att man kan hjälpas åt med det. (förälder 3)

Denna förälder vill ha en dialog kring det eleverna förväntas lära sig. Detta för att kunna hjälpa eleven med bland annat läxläsning och på så sätt samverka kring elevens kunskapsinhämtning.

4.2.2 Vad anser parterna att syftet med samverkan är?

Syftet med samverkan, enligt rektorerna

Syftet med samverkan för samtliga rektorer är att den skall gynna barnen. Vad sedan rektorerna lägger mest vikt vid skiljer sig åt, men övergripande är att alla talar om barnens bästa.

Rektor 1 menar att det viktigaste är att samverkan gagnar barnen och möjliggör problemlösning i ett tidigt skede. Här menar hon att en öppen kommunikation mellan hem och skola är av största vikt.

Vi kan se hur rektor 2 lyfter fram att samverkan har flera syften. Dels handlar det om att få föräldrar positivt inställda till skolan, dels om att ge eleverna en god skolgång. Denna rektor menar att kulturella skillnader gör att föräldrar som är vana vid mer disciplin i skolans värld får en negativ attityd gentemot skolan då de anser att den svenska skolan är för odisciplinerad.

...och har vi inte deras [föräldrarnas] medverkan och deras godkännande så att säga, att de tycker att vi gör ett bra jobb så kommer vi ju inte sådär jättelångt. Man kan ju aldrig nå alla men man får försöka nå så många som möjligt, hoppas att det sprider sig att de föräldrar som är med, att de kan prata väl om skolan (rektor 2).

Hos rektor 3 framhålls elevernas och föräldrarnas trygghet som en viktig del i samverkan mellan hemmet och skolan. Om föräldrarna är trygga med skolan så får de också en positiv attityd till skolan vilket gör att även eleverna blir positiva till skolan. Hon menar att detta bidrar till att stärka skolans vi-känsla. Hon lyfter även fram att det är viktigt att skola och föräldrar bidrar med sina erfarenheter kring barnet för att få en helhetsbild.

...det är som det här som jag säger att föräldrarna också är trygga med oss i skolan för då blir ju barnet också tryggt. Och om vi kan ha en sån kommunikation att vi kan ge och ta och så då blir ju föräldern trygg också. Att det är en bra skola och då blir ju föräldern trygg och säger föräldern så tycker barnet så. (rektor 3)

Rektor 4 uppger att syftet är att eleverna skall få en helhet och att hemmet och skolan bidrar med sin bild av barnet så att eleverna kan få det så bra som möjligt. Hon säger:

...föräldrar och skola ska veta, vad den andra gör och vad jag ska göra. Att man har... är så säker på rollerna och alltså de olika ansvarsdelarna i det och hur man ser på det.

En viktig del av syftet med samverkan, för denna rektor, är sålunda att få en tydlig ansvarsfördelning mellan hem och skola så att alla vet sina roller.

I detta citat av Rektor 5 menar hon att det primära med samverkan mellan hem och skola är att få ut information från skola till föräldrar. Hon är öppen för diskussion men det är skolan som har sista ordet:

Jag vill ha ut information, information och sen kan man liksom, i vissa frågor vill man ju höra hur föräldrar och så, föräldrarepresentanter ser på saker och ting och så ta del av vad dom tycker, och förklara hur vi ser det liksom, så att ja, för när vi har jobbat mycket runt jul..skolavslutningar och så, så att man liksom får bolla med dom hur vi måste se på saker och ting och hur dom ser på saker ting, och man kan liksom acceptera att det är vi som fattar ett beslut men man har, man är med i processen, man får informa... Så det är information, information, information, som är det viktigaste.

Rektor 6 lyfter både kunskapsdelen och den sociala delen av elevernas skolgång. Hon ser båda delarna som viktiga att samverka kring. Hon säger om syftet med samverkan mellan hem och skola:

Syftet är ju att ha en god skola naturligtvis och att ge eleven allt vad vi kan göra och då handlar det ju både om att uppfylla målen och att växa upp till en god människa.

För att kunna samarbeta kring dessa delar nämner hon även vikten av att eleven känner att både skolan och hemmet stöttar, fast med olika delar.

Syftet med samverkan, enligt lärarna

Åsikterna om vad syftet med samverkan mellan skola och hem är skiljer sig åt mellan de olika lärarna.

Av följande citat kan vi se hur lärare 1 ser på syftet med samverkan:

Ja, i grunden är det ju det livslånga lärandet, det är inte det att vi plockar dom ur hemmen och så ska jag pumpa i dom allt dom behöver kunna och så går dom härifrån. Alltså samverkan är ju att vi lär oss hela tiden och att vi gör det gemensamt.

Ytterligare en fråga som denna lärare belyser i intervjun är att man bör samverka även kring det sociala och inte bara kring rena ämneskunskaper för att eleven skall ha det så bra som möjligt. Även lärare 6 betonar att syftet med samverkan är för barnets bästa.

Lärare 2 utmärker sig genom att vara den enda som nämner att föräldrasamverkan ingår i läraruppdraget. Hon ser syftet med samverkan att få ett naturligt samarbete med föräldrarna och menar att skolan måste vara mer öppen än tidigare då skolan var en värld för sig.

Lärare 3 betonar vikten av att se varje enskilt barn i samverkan och tillsammans med föräldrar sträva mot samma mål. Lärare 4 säger:

Ja, få dom involverade i skolans arbete, eller jag vet inte hur jag ska uttrycka mig men, ja delaktiga att dom ska få reda på vad som händer och sker. Och även att jag kan vända mig till klassföräldrarna om det är nånting som jag vill att dom ska ta upp med resten av föräldrarna eller ja, insamling eller vad det nu kan va. En god kontakt med dom. Det är ju liksom en länk mellan dom och mig dels kan dom andra föräldrarna komma till klassföräldrarna som i sin tur kommer till mig då, eller tvärtom att jag vänder mig till dom för att det ska gå vidare till dom andra. (lärare 4)

Lärare 4 visar med detta att hon ser syftet med samverkan som ett sätt att ta del av samt delge information till föräldrarna. I denna process ser hon klassföräldrarna som ett viktigt led. Även lärare 5 ser information som samverkans syfte. Hon nämner att hon ser samverkan som ett sätt att få ut information men ser det som ett stöd för skolan att få in synpunkter från föräldrarna.

Syftet med samverkan, enligt föräldrarna

Detta är en fråga som enar samtliga föräldrar. De framhåller alla att syftet med samverkan mellan hem och skola är barnen.

När föräldrarna diskuterade att syftet är barnen så fanns det vissa centrala delar som de lyfte. Förälder 2 och 5 framhåller trygghet som en viktig del. Förälder 2 värdesätter trygghet för såväl henne som hennes barn. Det handlar förutom att hennes barn skall vara trygg på dagarna

även om att hon för egen del ska känna att hon lämnar sitt barn i en trygg miljö. Detta så att hon kan koncentrera sig på sina arbetsuppgifter utan att behöva oroa sig för att hennes barn inte har det bra.

Det är viktigt att jag kan känna att jag lämnar mitt barn och att han är trygg, om jag ska kunna koppla av på jobbet och inte oroa mig (förälder 2)

Förälder 3 uttrycker syftet med samverkan mellan hem och skola såhär,

Att få barnen att lära sig så mycket som möjligt och må så bra som möjligt i den miljö som dom befinner sig varje dag

För denna förälder handlar det alltså om två delar som skall komplettera varandra. Det är dels att barnen skall må bra, dels att de skall inhämta kunskaper.

4.2.3 Sätts lärandeprocessen i fokus i samverkan mellan hem och skola?

Lärandeprocessen i fokus, enligt rektorerna

I intervju svaren angående om elevernas lärandeprocess sätts i fokus i samverkan mellan hem och skola skiljer sig rektorernas svar åt. Det finns en skillnad dels hur man arbetar med att sätta lärandeprocessen i fokus men även huruvida viljan finns att göra det. Rektor 2 säger såhär:

Ja, vi försöker ju vara så målstyrda som möjligt, vi arbetar mot mål. Och förra året hade vi ett sådant föräldramöte där vi pratade om målen. Vi gjorde dem lite enklare och pratade med eleverna och föräldrarna om det.

Till de möten som rektorn nämner finns tolkar på plats för att samtliga föräldrar, oberoende av nationalitet och språktillhörighet, skall kunna tillgodogöra sig mötets innehåll. Följande citat visar att även rektor 4 vill ha samverkan kring pedagogiska frågor:

Och jag vill ju att dom ska va med och ha så mycket kunskap att dom kan också fråga efter pedagogiska bitar. För det gamla är ju att man bara pratade om man ska måla ute och göra saker så har man inget intresse i vad vi egentligen gör, och det tror jag är skolans eget fel att man inte har öppnat upp för det och varit öppen med det tidigare. (rektor 4)

Rektor 4 berättar att det förutom utvecklingssamtalen är på föräldrarådets möten man diskuterar frågor av pedagogisk karaktär med fokus på elevens lärande. Som exempel på detta ger hon ett möte man haft gällande elevernas resultat på de nationella proven och hur man kan förbättra dessa.

Rektor 3 nämner även hon att man sätter lärandeprocess i fokus och tar som exempel att föräldrarna hjälper sina barn med läxorna. Hon stannar dock inte med att konstatera detta utan fortsätter med att problematisera kring de barn som inte har föräldrar med möjlighet att hjälpa till med detta. Hon menar att i dessa fall måste skolan ställa upp med resurser. Följande citat visar att rektor 6 inte är nöjd med hur man samverkar kring lärandeprocessen och säger:

Vi blir bättre och bättre på det. Jag ska vara ärlig och säga att det har väl inte alltid varit så, det, utan det är mycket runt omkring att den är så eller så, men med IUP:n och åtgärdsprogrammen så har vi blivit bra mycket bättre och vi håller ju på med en fokusering på en måluppfyllelse. (rektor 6)

Rektor 6 erkänner att det finns en brist på skolan och är medveten om att man behöver arbeta mer med frågan. Införandet av de individuella utvecklingsplanerna har haft betydelse för att

frågan skall hamna i fokus. Rektor 5 ser begränsningar i vad föräldrar och skola bör samverka kring gällande lärandeprocessen, vilket visas i följande citat:

Ofta rör det sig om praktiska saker mer. Praktiska saker [...] och skolgård och sånt och man det är enklare för klart nästans så, föräldrarna är ju inte pedagoger på samma sätt och dom jobbar inte mot gruppen heller, så det liksom mer attityder och värdegrund och stora frågor man liksom jobbar med...(rektor 5)

Rektor 5 ser begränsningar i samverkan då hon menar att föräldrar först och främst ser till sitt eget barn. Hon drar en gräns för vad föräldrarna som lekmän bör vara delaktiga i gällande lärandeprocessen. Rektor 1 nämner att man bör sätta lärandeprocessen i fokus men utvecklar inte detta mer än så.

Lärandeprocessen i fokus, enligt lärarna

Precis som rektorernas svar skiljer sig lärarnas svar i denna fråga. Detta medför att vi inte kunnat gruppera åsikterna utan väljer istället att presentera vad de olika lärarna svarat.

Lärare 1 menar att man i samverkan sätter lärandeprocessen i fokus beroende på hur engagerade och intresserade föräldrarna är och att detta varierar från familj till familj. Med detta lägger hon huvudansvaret hos föräldrarna. Följande citat av lärare 2 visar istället på en kulturell problematik:

Jag är ju den gamla skolan också och jag värderar kunskaper mycket högt, det är ju deras chans liksom och att få föräldrarna att förstå det också. Många tycker ju att den svenska skolan är slapp. För dom tycker ju liksom att vi bara pratar och pratar och inte får straffa elever och så. Och det är ju också ett dilemma och det är svårt att få dem att förstå att fast vi inte får slå och fast vi inte straffar dom så vill vi ju att de ska lära sig (lärare 2)

Lärare 3 svarar inte på frågan. På skola 4 uppger läraren att man sätter lärandeprocessen i fokus genom att föräldrar och lärare samverkar kring läxläsande. Hon uppger även att samverkan består i att hon skickar månadsblad till föräldrarna där hon tar upp vad man arbetar med för tillfället. Vidare säger hon även att man diskuterar elevernas lärandeprocess på föräldrarådsmötena. På frågan om huruvida man sätter lärandeprocessen i fokus i samverkan mellan skolan och hemmet hänvisar lärare 5 till arbetet i föräldrarådet där hon menar att man fokuserar barnens trygghet. Hon gör ingen koppling till den dagliga verksamheten. Lärare 6 nämner att man sätter lärandeprocessen i fokus men ger inga närmare exempel på hur detta görs.

Lärandeprocessen i fokus, enligt föräldrarna

Ett genomgående svar som vi fått av föräldrarna huruvida lärandeprocessen sätts i fokus är att detta görs under utvecklingssamtalen. Förälder 6 uttrycker det såhär:

Ja, det tycker jag för ähm, det finns ju väldigt klart och tydligt när man kommer på äum, dom här kontaktmötena, där bara eleven, läraren och föräldrarna är med, så finns det ju en klar plan och man får ganska klart och tydligt reda på var eleven befinner sig. Och man får även önska och fylla i upp..., mål som skall uppnås i framtiden, så det, det tycker jag att det finns en, en struktur på det.

Förälder 2 anser att elevens lärandeprocess fokuseras på utvecklingssamtalen men att hon inte är nöjd med samtalets längd:

Ja det är ju på utvecklingssamtalen man pratar om hur det går i skolan. Men det är ju bara en halvtimme så man hinner ju inte så mycket men jag tycker ändå att man pratar ju om barnen och hur det går och så. (förälder 2)

De flesta föräldrar nämner inget annat tillfälle än utvecklingsamtalen där elevens lärandeprocess sätts i fokus. Förälder 4 skiljer sig från de övriga föräldrarna när hon uppger att man på skolan fokuserar elevernas lärandeprocesser även på föräldrarådsmötena:

Som nu när man har arbetat med å fått lite påbud om deras nationella prov, deras resultat var inte så bra på skolan, då presenterar man [rektor och lärare] detta man, och går igenom vad man ska kunna tänka sig göra bättre, om föräldrarna har åsikter och försöka få med föräldrarna. (förälder 4)

På skola 1 upplever föräldern att samverkan kring elevens lärandeprocess fungerar tillfredsställande trots att rektorn inte är inblandad:

Ja, det uppfattar jag nog att man gör, på lärarnivå fortfarande. För övrigt tycker jag nog inte det finns någon särskild kommunikation med skolan. Utan det kommuniceras på lärarnivå, där tycker jag att det fungerar. (förälder 1)

Synen på lärandeprocessen

I denna fråga ser vi av de svar vi fått att ett flertal av informanterna, skolans personal, ser lärandeprocessen som de rena ämneskunskaperna. De ser inte den sociala delen som en del i lärandeprocessen. På frågan om man sätter elevens lärandeprocess i fokus i samverkan mellan hem och skola fick vi bland annat följande svar som tyder på detta:

Jaa, det tycker jag nog men lika mycket i fokus är nog barnens sociala utveckling, skulle jag vilja påstå. För som det är nu så, är nog det som kommer först. Så, ja det är dom två grejerna dom är nog lika viktiga. Och jag tycker nog också att har man inte den där sociala biten klar för sig så, så kommer man ingenstans med lärandeprocessen heller, faktiskt. (lärare 6)

Ja det är också svårt, vi har ju ganska mycket sociala problem här om jag ska vara riktigt ärlig. Och det är ju så att om barn inte mår bra så lär de sig ingenting. Så att vi får ju jobba ganska mycket med att få det att fungera socialt och sedan kunskaper. (lärare 2)

Informanterna gör åtskillnad mellan lärandeprocess och elevens sociala utveckling. De ser lärandeprocess och social utveckling som någonting som tränas var för sig och inte att de utvecklas i en gemensam process. Informanternas svar på denna fråga skulle kunna ha påverkats av deras tolkning av vad vi lägger i begreppet *lärandeprocess*. Men av ovan nämnda citat gör vi ändå tolkningen att de skiljer det sociala från lärandeprocessen som någonting som verkar för sig självt.

Föräldrarådets fokus på lärandeprocessen

Genom våra intervjuer har vi kommit fram till att fokus på samtliga skolors, exklusive skola 4, föräldraråd ligger på frågor som är mer praktiskt inriktade såsom trivsel och trafik.

...i dom här föräldrasamråden så går vi inte in på rent pedagogiska saker utan det, och det, tror jag att föräldrarna med förtroende lämnar åt lärarna. (lärare 5)

Lärare 5 är nöjd med att föräldrar involverar sig till en viss gräns. Vi ser inget som tyder på att hon önskar samverka med föräldrar kring den pedagogiska delen utan är nöjd med att samverka kring praktiska frågor. Vi har däremot sett en önskan från andra informanter att föräldrarådet även lägger fokus på de pedagogiska delarna. Lärare 1 säger:

...dom lite tyngre frågorna kommer inte upp utan det handlar om trafiken och bambamaten. Och där har vi varit i alla år nu. Inte mer den här substansen, innehållet. Det kan ju vara

positivt. Dom [föräldrarna] har kanske förtroende för oss och tänker att vi fixar det här men det är ju också tråkigt att dom inte engagerar sig i det här.

Vi har kunnat se att det finns olika uppfattningar om huruvida man bör samverka kring samtliga delar av elevernas lärandeprocesser. Några vill samverka kring såväl praktiska som pedagogiska frågor medan andra enbart vill samverka kring det praktiska. Det är dock ingen informant som uttryckt att de endast vill samverka kring pedagogiska frågor.

4.2.4 Teorier och forskning till grund för samverkan

Rektorer om teorier och forskning till grund för samverkan

Av vår undersökning kan vi konstatera att det skiljer sig huruvida rektorer grundar samverkan mellan hem och skola i någon form av teorier eller forskning. Rektor 2 och 3 hänvisar till läroplanen och menar att det ingår i uppdraget att samverka med hemmen. Rektor 2 säger även:

Ja, det ser man ju på alla rapporter om betyg också att föräldrar som engagerar sig har möjlighet att vägleda sina barn även om de själva inte alltid kan.

Rektor 2 visar alltså en medvetenhet kring samverkans potentiella positiva effekter för barnet vilket visar att skolan har en tydlig grund för samverkan. Rektor 3 berättar att hon endast varit rektor på sin skola i två år och att hon därför inte kan ange vilka teorier eller forskningsresultat som ligger till grund för den befintliga samverkan. Rektor 1 och 5 anger ingen forskning eller teorier till grund för samverkan. Rektor 5 menar att man får utvärdera och förändra efter vad som fungerar och känns bra för tillfället.

Rektor 4 beskriver att man har byggt upp sin föräldrasamverkan utifrån Björn Lindells bok *Var går gränsen egentligen?* De bjöd även in honom att föreläsa för föräldrar och personal och fortsatte därifrån utvecklandet av samverkan mellan hem och skola. Rektor 6 är mycket medveten om att det finns forskning i ämnet och tar del av sådan.

Att plocka ut något speciellt tycker jag är svårt men håller man sig ajour med den forskning och det, det som ges ut både ifrån Skolverket och från Myndighet för skolutveckling, och själv går jag ju rektorsutbildningen så är det väldigt svårt att inte komma i kontakt med det måste jag säga och även innan dess så vill jag då påstå att, för mig är det självklart. Jag har själv varit förälder och det var ju självklart. (rektor 6)

Lärare om teorier och forskning till grund för samverkan

Intervjusvar från lärarna visar att det är generellt för lärarna i undersökningen att de inte kan ange vilken forskning eller teorier samverkan grundar sig i och om så är fallet. Lärare 6 säger:

Jaa, vad ska vi säga om det? Ähm, vi har ju genom det här, ja vad ska jag säga, sociala spelet jobbat med en omgång som heter Livsviktigt, och sen har vi en annan nu som heter,, steg...vad heter den, kommer inte på vad den heter. Det var en förälder till mig i alla fall som tipsade om detta. Och i det här materialet, som handlar just om sociala...ja, kunskaper så finns det en lärarhandledning och i den då så står det bland annat om hur viktigt det är att man har goda kontakter med föräldrarna och så.

Flera lärare visar bristen på kännedom om huruvida föräldrasamverkan på skolan grundar sig i några teorier eller forskning:

Nej, det har jag ingen aning om. Nej. Den planen vi har, vad vi skall göra det kommer från kommunen. Och vad som försiggår där, det vet jag inte. Jag är inkallad som personal och jag har inte kollat mer på det. (lärare 1)

Nej, det kan jag inte säga att jag gör. Det finns det ju säkerligen att nån forskning om att det är bra eller så. Föräldraråd vet inte varför det har kommit upp för det har ju funnits i många år här, men det kan säkert va nånting som rektorn har snappat upp nånstans att det ska va, inte vet jag, positivt eller....(lärare 4)

Föräldrar om teorier och forskning till grund för samverkan

Frågan huruvida samverkan mellan hem och skola grundar sig i någon form av teorier eller forskning ställde vi även till föräldrarna. Deras svar på denna fråga är relativt lika.

Förälder 1 har ingen kännedom om att samverkan på just denna skola grundar sig i någon specifik teori eller forskning. Hon har upprepade tillfällen talat om att samverkan fungerar på lärarnivå men att det inte finns någon kommunikation på skolledningsnivå. Däremot upplever hon en väl fungerande samverkan på lärarnivå vilket hon menar kan böttna i teorier och forskning. Samtliga föräldrar 2, 3, 4, 5 och 6 svara nej på frågan om de känner till om samverkan mellan hem och skola grundar sig i någon form av teorier eller forskning.

4.2.5 Vad föräldrarna anser är det viktigaste för deras barn i samverkan mellan hem och skola.

Samtliga föräldrar, med undantag för förälder 6, menar att trygghet är det viktigaste för barnen. Barnen måste känna att de är trygga i skolan vilket föräldrarna uttrycker såhär:

Det viktigaste är att det är en trygg skolgång och bra. Att de känner sig, att de vet att de är trygga. Att de känner trygghet, det är det viktigaste, allt annat kan man rätta till. Fungerar det så fungerar det mesta andra också. (förälder 1)

Han måste känna sig trygg i skolan. Det är viktigast. (förälder 2)

Det viktigaste är att hon känner sig trygg så att hon kan lära sig det hon förväntas lära sig i skolan. (förälder 3)

Det viktigaste för föräldrarna är alltså att barnen känner sig trygga i skolan. Föräldrarna anger tydligt att trygghet är grundpelaren, för att skolan skall fungera för deras barn. Känner barnen ingen trygghet kan de heller inte fokusera på skolan och undervisningen. Förälder 6 nämnde inte tryggheten som det viktigaste utan säger:

I grund och botten går ju allting ut på att dom ska lära sig saker och ting och att man får information när det går bra och när det går dåligt och om man behöver hjälp och så vidare, det är ju, det är ju därför dom är där det är ju det som är det viktigaste.

För förälder 6 är kunskapsdelen det viktigaste. Hon vill ha en god dialog med läraren och få information om hur det går för hennes barn i skolan. Hon vill veta vad hon som förälder kan hjälpa till med för att hennes barn skall lyckas nå målen i skolan.

4.2.6 Föräldrarepresentanter om problemet att engagera övriga föräldrar

Förälder 4, 5 och 6 sitter med som föräldrarepresentanter i skolornas föräldraråd. Alla uttrycker en önskan om att övriga föräldrar skulle engagera sig mer än vad de gör.

...jag som sitter som representant för föräldrarådet är aktiv i vad som händer och är med, men kanske är det så att övriga föräldrarna i klassen inte riktigt vet hur de ska använda representanten. Det kan jag känna att det är sällan det är någon som hör av sig och har

några undringar och frågor utan det är mer för min egen skull som man sitter där. (förälder 4)

Det är svårt att få de övriga föräldrarna engagerade och få in frågor och förslag från dem. (förälder 5)

Det som är svårt när man sitter i en sån samrådsgrupp det är att man får aldrig i princip in åsikter ifrån övriga föräldrar i klassen och det blir ju dom åsikterna som föräldrarna som är med har, det är dom åsikterna som kommer fram. Sen är det ju ganska många föräldrar, vi kan ju va upp till kanske femton tjugo ibland, så det kanske representerar en ganska stor del av åsikterna som är då men, men det är väldigt svårt å, det är en egen grupp man får inte med sig dom andra föräldrarna där. Och det är lite synd tycker jag för det hade man ju önskat att man skulle haft mer, fått mer information då. (förälder 6)

På samtliga skolor skickas ett protokoll från föräldrarådsmötena hem till övriga föräldrar så att de kan ta del av mötets innehåll. Dock känner föräldrarådsrepresentanterna att de inte lyckas få övriga föräldrar engagerade.

4.3 Sammanfattande resultatanalys

Efter att vi nu utförligt har presenterat vårt resultat följer en sammanfattning med en kort analys av detta.

4.3.1 Vad innebär en god föräldrasamverkan för olika parter alltså rektor, föräldrar och lärare?

Rektorer

Av intervjuerna har vi kunnat se att samtliga rektorer anser att samverkan mellan hem och skola är viktig. Vi har även kunnat se att alla rektorer vill samverka i praktiska frågor och att rektor 1, 2 och 4 anser att en god samverkan även skall innefatta elevernas lärandeprocess. Fyra av rektorerna anser att kommunikation är en viktig del i en god samverkan mellan hem och skola. Rektor 5 anser däremot att information, från skolan till hemmen, är en viktig del i en god föräldrasamverkan.

Lärare

En likhet vi har sett mellan lärarnas syn på god samverkan är en önskan om att föräldrar skall ställa upp och hjälpa till med praktiska saker såsom klassresor och fester. De ser gärna att föräldrar bidrar med erfarenheter som kan tillföra undervisningen något som inte skolan kan. Det kan vara att berätta om sitt arbete eller om sitt hemland. Flera lärare uttrycker att de i en god samverkan gärna ser att fler föräldrar kommer på föräldramöten. Lärare 1 och 2 skiljer sig från de övriga då de även diskuterar innehållet i undervisningen. Lärare 1 ser gärna att föräldrarna har åsikter om undervisningen och menar att det är positivt och utvecklande då det ger henne möjlighet att reflektera över sin undervisning. Lärare 2 däremot önskar ingen djupare inblandning från föräldrarna i undervisningens utformande.

Föräldrar

Vi kan konstatera av våra intervjuanalyser att det viktigaste för föräldrarna, i en god samverkan, är dialogen mellan lärare och föräldrar. Föräldrarna vill även ha insyn i sina barns skolgång, såväl kunskapsmässigt som socialt. Därför vill de ha möjlighet till daglig dialog med läraren. Vi har även tolkat föräldrarna som att de anser att deras inblandning bör vara begränsad eftersom det är lärarna som är de professionella inom skolan men anser att skola och hem bör hjälpas åt gällande barnens läxor.

Sammanfattningsvis kan vi alltså konstatera att det finns både likheter och skillnader på vad informanterna anser är en god samverkan, dels inom varje grupp, dels mellan grupperna. I samverkan mellan hem och skola har parterna olika roller. Rektorn har oftast inte någon daglig kontakt, vare sig med föräldrar eller med elever. Detta kan vara en orsak till att endast hälften av dem nämner att de även vill samverka kring lärandeprocessen. Många gånger träffar de föräldrarepresentanter på föräldraråden och på dessa möten är det oftast praktiska delar som diskuteras. Lärarna vill att föräldrarna ställer upp och hjälper till i en god samverkan. Föräldrarna vill däremot ha en god dialog med läraren kring deras barn. Vi tror att samtliga parter som samverkar inte bara vill ge utan även få ut något av den. Därför skiljer sig svaren på vad som är en god samverkan sig åt mellan parterna.

4.3.2 Vad anser parterna att syftet med samverkan är?

Rektorer

Samtliga rektorer anser att syftet med samverkan är att den skall gynna barnen så att de får en bra och god skolgång. Våra analyser har visat att rektorerna dock lyfter olika saker som de anser gynnar barnen bäst såsom: tidig problemlösning, få ut information från skola till föräldrar samt få föräldrar trygga och positiva till skolan eftersom detta även påverkar barnen på ett positivt sätt.

Lärare

Genom våra intervjuer kan vi se att lärarnas åsikter om syftet med samverkan skiljer sig åt. Vi vill åter lyfta citatet från Lärare 1

Ja, i grunden är det ju det livslånga lärandet, det är inte det att vi plockar dom ur hemmen och så ska jag pumpa i dom allt dom behöver kunna och så går dom härifrån. Alltså samverkan är ju att vi lär oss hela tiden och att vi gör det gemensamt.

Detta citat visar att läraren har en helhetssyn på lärande. Hon ser kunskap som någonting som inte är begränsat till skolans värld utan någonting som man bör samverka kring. Två av lärarna anser att syftet med samverkan är för att barnen skall få det så bra som möjligt. Övrigt som lärarna nämner angående samverkans syfte är att få ut information, få ett naturligt samarbete med föräldrarna och en god kontakt med dem.

Föräldrar

Våra analyser har visat att alla föräldrar anser att syftet med samverkan mellan hem och skola är barnen. För föräldrarna är det viktigt att barnen känner sig trygga och mår bra i skolan samt att barnen inhämtar kunskaper.

Vi sammanfattar detta genom att konstatera att flertalet informanter som sagt anser att syftet med samverkan är barnen. Detta är ganska självklart anser vi eftersom alla parter har en relation till barnen och det är barnen som är i centrum i samverkan. Även här vill vi återkomma till parternas olika roller. Rektorerna pratar bland annat om tidig problemlösning och att få ut information. Rektorernas kontakt med hemmen är i många fall när problem uppstår. Det kan gälla såväl problem som rör hela skolan eller enskilda elever. Även övergripande information från skolan till hemmen skickas oftast ut av rektorerna. Därför ser vi det som naturligt att det är rektorerna som tar upp just dessa delar i syftet. Lärarna är de som har mest skilda svar angående syftet. Detta tror vi beror på hur de ser på samverkan mellan hem och skola och vad de faktiskt vill samverka kring. Föräldrarna anser att syftet med samverkan är att barnen i första hand är trygga och mår bra då de är i skolan. Detta är även vad föräldrarna svarade på när vi ställde frågan vad som var det viktigaste för deras barn i samverkan mellan hem och skola. Förälder 2 menar att det för henne är viktigt att hon vet att

hennes barn känner sig trygg i skolan för att hon skall kunna koppla av på jobbet och inte oroa sig. Vi tror att många föräldrar känner det precis som förälder två. De måste lämna sina barn i skolan och då är det viktigt att föräldrarna vet att barnen har det bra.

4.3.3 Sätter de vuxna, barnets lärandeprocess i fokus i samverkan mellan hem och skola?

Rektorer

Rektor 2 och 4 är de rektorer som vi tolkar är de som är mest intresserade av att samverka kring elevernas lärandeprocesser. Rektor 6 menar att skolan har blivit bättre på att sätta barnets lärandeprocess i fokus genom de individuella utvecklingsplanerna och åtgärdsprogrammen. Detta tolkar vi som att det inte fungerar tillfredsställande i dagsläget men att man arbetar för att förbättra detta. Vi tolkar det även som att rektor 5 är den rektor som visar tydligast att hon ser begränsningar i vad föräldrar och skola bör samverka kring när det gäller lärandeprocessen. Vi ser det som att hon gör en uppdelning kring vad som är pedagogernas område.

Lärare

Vi anser oss kunna konstatera av våra intervjuanalyser att de flesta lärarna menar att elevernas lärandeprocess sätts i fokus men på olika sätt. Lärare 1 menar att det beror på hur intresserade och engagerade föräldrarna är. Lärare 4 säger att hon delger föräldrarna vad eleverna har för läxor och vad de arbetar med i skolan för att kunna samverka med föräldrarna kring skolarbete och läxor. Lärare 4 uppger även man i föräldrarådet sätter elevernas lärandeprocess i fokus. Lärare 2 anser att det finns problem i samarbetet mellan skolan och föräldrarna. Hon beskriver att föräldrarna kan vara negativa till den svenska skolan och att det därmed blir problem i samverkan. Istället för att fokusera kring elevens lärandeprocess får man lägga fokus på att få föräldrarna positiva till skolan.

Föräldrar

Föräldrarna anser att lärandeprocessen sätts i fokus på barnens utvecklingssamtal. Förälder 4 är den enda som säger att lärandeprocessen är i fokus även på föräldrarådet. Av våra intervjuanalyser har vi konstaterat att det endast är på denna skola som föräldrarådet faktiskt diskuterar elevernas lärandeprocess.

I denna fråga tror vi att svaret är beroende av vilken syn man har på lärande. Föräldrarna menar att lärandeprocessen är i fokus på utvecklingssamtalen. Det är dock ingen av lärarna som tar upp utvecklingssamtal eller individuella utvecklingsplaner på denna fråga. Till vår undersökning valde vi skolor som hade föräldraråd. Det har visat sig att det som diskuteras på dessa möten mestadels är frågor av praktisk karaktär. Det är endast på skola 4 som föräldrarådet diskuterar elevernas lärandeprocess.

4.3.4 Grundar sig föräldrasamverkan i teorier och forskning?

Rektorer

Rektor 4 säger att skolan och föräldrarna tillsammans har byggt upp sin samverkan utifrån en gemensam föreläsning. Det tolkar vi som att man på skolan gjort ett medvetet val av hur man vill arbeta med samverkan och att man vill ha en gemensam syn på denna bland såväl personal som föräldrar. Ytterligare tre rektorer säger att de har tagit del av teorier och forskning kring föräldrasamverkan men redogör inte för huruvida dessa ligger till grund för arbetet med föräldrasamverkan. Att rektor 6 tar del av aktuell forskning i ämnet tolkar vi som att skolan har möjlighet att regelbundet utveckla samverkan i enlighet med forskningen.

Däremot ser vi det inte som att rektorn har gjort ett medvetet val i vad den befintliga samverkan grundar sig i för teorier eller forskning.

Lärare

Av våra intervjuanalyser tolkar vi det som att ingen av lärarna i vår studie visste vilken forskning eller teorier som låg till grund för föräldrasamverkan. Lärare 6 menar att hon läst någonstans att det är viktigt att samverka men att detta har en djupare förankring i forskning eller teorier kan vi inte utläsa.

Föräldrar

Vi drar slutsatsen att inte heller föräldrarna visste om föräldrasamverkan grundade sig i teorier eller forskning.

Sammanfattningsvis tolkar vi det som att det endast är rektorerna som har tagit del av forskning och teorier kring samverkan. Lärarna nämner i alla fall inte att de har tagit del av sådan. Att föräldrarna inte visste något om forskning kring samverkan ser vi som naturligt eftersom de oftast har sin profession inom andra områden.

4.3.5 Går det att följa en röd tråd i de olika skolornas arbete kring föräldrasamverkan?

Genom analysen av våra intervjuer har vi kommit fram till att vi på några skolor kan se att rektor, lärare och föräldrar strävar åt samma håll i arbetet mellan hem och skola. På skola 4 vill rektorn att föräldrarna även skall bli engagerade i de pedagogiska delarna. Både lärare 4 och förälder 4 är öppna för detta och samverkar kring alla frågor på skolan. På skola 5 vill både rektorn och läraren få ut information till föräldrarna samt samarbeta kring praktiska frågor. Vi tolkar det som att förälder 5 är nöjd med detta. Rektorn på skola 2 arbetar mycket aktivt i samverkan mellan hem och skola. Personalen är positiv och de arbetar gemensamt för att nå ut till så många föräldrar som möjligt däremot utgör kulturella skillnader hinder i samverkan och man lyckas inte riktigt nå föräldrarna. Även på skola 3 är rektorn mycket positiv till samverkan mellan hem och skola men verkar däremot inte ha med sig personalen på samma sätt som rektor 2 har. Detta bidrar till att det är rektorn som blir länken mellan föräldrarna och lärarna.

Det vi kan konstatera är att samarbetet mellan hem och skola ser mycket olika ut på de sex skolor vi undersökte. Varje skola skall, enligt lag, samarbeta med hemmen men hur detta samarbete skall se ut får skolorna själva bestämma och det är förmodligen därför som skillnaden mellan olika skolor kan vara stor.

5. Diskussion

Vi inleder diskussionsavsnittet med en resultatdiskussion där vi kopplar vår undersökning till den litteratur vi tagit upp i arbetet. Vi fortsätter med våra egna reflektioner i en slutdiskussion därefter avslutar vi med de pedagogiska konsekvenserna av vår studie.

5.1 Resultatdiskussion

Vårt syfte med arbetet var att studera vad vuxna på ett antal skolor anser är en god samverkan mellan hem och skola och vad de menar att syftet med denna är. Vi hade även som delsyfte att studera huruvida man i samverkan sätter elevens lärandeprocess i fokus och om man grundar samverkan i teorier eller forskning. I resultatdiskussionen kommer vi att diskutera vårt resultat utifrån de frågeställningar vi använt oss av för att besvara vårt syfte. Då vår studie även visat vad föräldrar anser vara viktigast för deras barn i samverkan mellan hem och skola kommer vi även diskutera dessa resultat i relation till tidigare forskning. Vi avslutar med att lyfta några åsikter från rektorer, lärare och föräldrar gällande aspekter som kan begränsa samverkan.

5.1.1 God samverkan - samverkan kring allt eller bara praktiska frågor

Att föräldrar kan fungera som resurser i skolans värld, om de tillåts, visar bland annat Johansson och Orvings (1993) studie. En avgörande faktor för hur samverkan på en skola kommer att se ut är vilken syn rektor, lärare och föräldrar har på samverkan och hur dessa vill att den skall se ut. Vi anser att en förutsättning för en god samverkan är att man har en någorlunda liknande syn på vad man vill få ut av samverkan och vilket syftet med denna är. Precis som Folkesson m.fl. (2004) skriver, anser även vi, att rektorn har en central roll i arbetet med att utveckla en väl fungerande samverkan mellan hem och skola. Därför menar vi att det är av största vikt hur rektorn anser att en god samverkan tar sig uttryck. Detta då det är denna syn som kommer att prägla skolans arbete i frågan. Av våra intervjuanalyser har vi konstaterat att rektorernas syn på vad en god samverkan bör innefatta skiljer sig. Det mest påtagliga vi kunnat se i denna fråga är att samtliga rektorer vill samverka kring praktiska frågor medan tre av rektorerna nämner att man även bör samverka kring elevernas lärandeprocess. Mot bakgrund av den forskning vi tagit del av drar vi slutsatsen att de senare bör ha bättre förutsättningar för att lyckas med en samverkan mellan hem och skola som gynnar eleverna. Enligt läroplanen skall man samarbeta för att utveckla såväl innehåll som verksamhet i skolan och vi anser därför att man inte kan välja bort att samverka kring lärandeprocessen för att enbart samverka kring praktiska frågor.

Richtey (1998) visar i sin rapport angående införandet av lokala styrelser att rektorer samt föräldrar tenderar att vara positivare till samverkan än lärare. Detta har vi även sett tecken på i vår undersökning kring föräldrassamverkan. Precis som lärarna i Ritchey's studie visar lärare 2 viss rädsla för att föräldrar skall engagera sig för mycket i undervisningens utformning. Däremot kan vi inte se att detta skulle vara ett generellt drag då lärare 1 uttrycker att ifrågasättande av undervisningen för henne upplevs som stimulerande. Vi kan trots allt konstatera att det som övriga lärare anser vara en god samverkan oftast är när föräldrar kan tillföra någonting som läraren känner att det finns ett behov kring såsom att ordna fester, skolresor och bidra med egna erfarenheter som kan tillföra och komplettera undervisningen. Dessa lärare tar inte upp undervisningen i övrigt som någonting som samverkan bör innefatta. Att dessa delar exkluderas av lärarna stämmer överens med det resultat William & Stallworth (enligt Flising m.fl. 1996) kom fram till gällande hur lärare ser på ökat föräldrainsflytande.

Enligt författarna ansåg lärarna att det traditionella inflytandet med praktisk hjälp var fullt tillräckligt. Att lärarens syn på samverkan är av stor betydelse visar Johansson & Wahlberg Orvings (1993) studie. De menar att läraren är en nyckelperson i sammanhanget och att detta är avgörande för om samarbetet skall kunna utvecklas. Andersson (2004) menar att hennes intervjustudie visat att föräldrar har ett behov av att bli tagna på allvar, lyssnade på och respekterade. Föräldrarna ser det även som viktigt att deras bild av barnet accepteras. Av vår studie kan vi konstatera att detta är önskemål som även de föräldrar vi intervjuat delar. De uttrycker att kommunikationen och dialogen mellan föräldrar och lärare är oerhört viktig i en god samverkan. Detta är en del som även rektorerna trycker på. Däremot tar lärarna inte på samma sätt upp kommunikation som en viktig del i en god samverkan utan nämner istället vikten av att föräldrarna kommer på föräldramötena. Den kommunikation som föräldrarna i vår undersökning efterlyser gäller inte bara de föräldramöten och utvecklingssamtal som är obligatoriska. De vill ha en ständig dialog kring allt som rör barnen. Även detta har Anderssons (2004) studie visat, att föräldrar oavsett hur det går för barnen i skolan vill ha en öppen kontakt med skolan. Här kan vi alltså se en skillnad i åsikterna kring vad en god samverkan innebär för de olika parterna. De slutsatser vi har dragit av våra intervjuanalyser kring föräldrars och lärares syn på vad man förväntar sig av samverkan stämmer alltså väl överens med vad Lareaus (enligt Andersson 2004) kommit fram till i sin studie då han menar att förväntningarna på samverkan mellan föräldrar och lärare skiljer sig.

5.1.2 Syfte med samverkan

Såväl Andersson (2004), Flising m.fl. (1996) och Wennerholm Juslin & Bremberg (2005) konstaterar att det påverkar eleverna positivt om föräldrar och skolpersonal samverkar. Av våra intervjuer har vi konstaterat att detta även är samtliga rektorers syfte med samverkan. Även bland föräldrarna var samtliga överens om att det är för barnens bästa som man samverkar. Av lärarnas svar på denna fråga kan vi utläsa att det för majoriteten av dem handlar om att samverka för barnens bästa. Det finns hos två av dem dock även ett uttalat egenintresse. I dessa fall ser man samverkan som ett sätt att få ut och in information. I dessa fall har lärarna inte utvecklat någon djupare innebörd i detta vilket gör att vi inte kan tolka in någon sådan.

5.1.3 Sätts lärandeprocessen i fokus?

I vår undersökning avsåg vi, förutom att undersöka hur olika parter ser på en god samverkan och vad syftet med denna är, även att studera huruvida man i samverkan sätter elevernas lärandeprocess i fokus. Vi har kunnat se att det finns olika uppfattningar om huruvida man bör samverka kring samtliga delar av elevernas lärandeprocesser. Som vi skrev ser flertalet informanter lärandeprocessen som de rena ämneskunskaperna. Detta skiljer sig från den sociokulturella synen som menar att lärande och kunskap skapas i alla sammanhang. Synen att hemmet och skolan är separata delar som verkar var för sig påminner snarare om den behavioristiska synen på kunskap. Vi frågar oss därmed hur mycket synen på kunskap verkligen har förändrats genom tiderna.

Enligt Ribom (1993) visar såväl *Maktutredningen* som *Utvärdering genom uppföljning* att många föräldrar anser att de inte har möjlighet att påverka undervisningens innehåll och uppläggning. Vi har funnit att det är på skola 2 och 4 som rektorerna ställer sig mest positiva till att samverka kring elevernas lärandeprocess. Det är även på dessa skolor som vi ser att samverkan i denna fråga bedrivs på ett medvetet sätt. Ellmin & Levén (1998) menar att det är viktigt att rektorn förenar personalen kring en gemensam syn på hur man skall samverka med föräldrar. På skola 2, där nästan alla föräldrar har ett annat modersmål än svenska, har rektorn och skolans personal varit mycket aktiva i arbetet med att engagera föräldrarna. Man har delat

in personalen i olika fokusgrupper varav en arbetar med att utveckla samverkan mellan hem och skola. Denna grupp har aktivt arbetat med att ta fram nya sätt att nå föräldrar då traditionella föräldramöten inte lyckats få föräldrarna att komma till skolan. Skolan arbetar alltså mycket medvetet med samverkan och rektorn anser att föräldrar och skola skall samverka kring såväl lärandeprocess som praktiska frågor. Rektorn har även lyckats övertyga och engagera personalen vilket är av största vikt då ett sådant arbete kräver extra arbete och tar tid. En orsak till att personalen ställer sig positiv till samverkan skulle kunna vara att de fått vara med och arbeta fram hur denna skall se ut. Vi har kunnat se av våra intervjuer att även rektor 4 ställer sig positiv till att samverka kring lärandeprocessen. Denna skola är också den enda skola i undersökningen där man faktiskt samverkar i föräldrarådet även i dessa frågor och inte enbart kring det praktiska. Detta visar på som Ellmin & Levén (1998) menar att rektorn har en central roll i skolans utvecklingsarbete. Denna slutsats stärks av hur samverkan ser ut på skola 5 där rektorn visar att hon drar en gräns för vad man bör samverka kring och att föräldrar inte bör involveras för långt i lärandeprocessen eftersom de inte är pedagoger. Denna syn speglar sig i lärarens svar som menar att det är elevernas trygghet man samverkar kring. Vi kan alltså se av dessa exempel att rektorns syn på samverkan i dessa fall är av betydelse för hur läraren ser på densamma. Enligt Johansson (i Andersson 2004) är ett kriterium för en verklig samverkan att samtliga parter *vill* samarbeta. Förälder 1 anger att samverkan på hennes skola kring lärandeprocessen endast existerar på lärarnivå. I detta fall lyser alltså rektorn, enligt föräldern, med sin frånvaro. Trots det uttrycker föräldern att samverkan är god vilket ger slutsatsen att det inte är *helt* avgörande om rektorn är aktiv. Vi kan alltså konstatera att även om rektorn spelar en viktig roll i sammanhanget är det inte avgörande utan det kan, beroende på lärarens inställning, ändå bli ett samarbete som inkluderar elevernas lärandeprocesser. Vi vill återigen göra kopplingen till Johansson & Wahlberg Orving (1993) som menar att läraren spelar en huvudroll i om det blir en samverkan med förutsättningar att utvecklas.

5.1.4 Teorier och forskning till grund för samverkan

Då vi under vårt arbetes gång tagit del av en hel del forskning som visar på de positiva effekterna av att föräldrar engagerar sig i barnens skolgång ville vi undersöka huruvida rektorer och lärare grundar skolans arbete med samverkan i någon form av forskning eller teorier. Vi ville även undersöka huruvida föräldrar i så fall var medvetna om detta. Anledningen till vårt intresse är att vi ser forskning som en möjlighet att ta del av eventuella positiva eller negativa aspekter av ett fenomen. Vad vi kunnat se är att de skolor där personalen varit mest positiv till samverkan kring alla delar är de skolor vars rektorer tagit del av forskning och teorier till grund för samverkan. Rektorererna nämner som exempel på forskning, rapporter om betyg, läroplanen samt texter från Skolverket och Myndigheten för skolutveckling.

5.1.5 Viktigast för det enskilda barnet

På frågan vad föräldrarna anser är det viktigaste för deras barn i samverkan mellan hem och skola svarade fem av sex föräldrar att det viktigaste är att barnen känner sig trygga i skolan. Att trygghet för barnen är det viktigaste visade även Pettersson-Bergströms (1980) rapport. Föräldrarna i den studien menade att tryggheten var viktigare än att barnen hade en snabb kunskapsutveckling. Detta såg vi alltså även hos flera av föräldrarna i vår undersökning som menade att om barnen inte kände sig trygga i skolan kunde de heller inte ta till sig undervisningens innehåll.

5.1.6 Begränsningar i föräldraengagemanget

Metells (2000) undersökning, gällande innehåll och omfattning i föräldraengagemang, visar att föräldrars intresse och engagemang är störst på individnivå och lägre i det kollektiva engagemanget. Metell menar att föräldrars intresse för det egna barnets skolgång är större än intresset för skolfrågor i stort. Det som föräldrar var minst intresserade av var att verka som föräldrarådsrepresentant. Vår undersökning visar att detta är ett problem då flera av föräldrarådsrepresentanterna anger att det är svårt att få övriga föräldrar engagerade i föräldrarådets arbete. Vi har även kunnat se att intresset på individnivå är större än gruppengagemanget genom att flera lärare uttrycker önskemål om större uppslutning på föräldramötena medan föräldrarna däremot kommer när lärarna kallar till utvecklingssamtal för det egna barnet. Rektor 5 anger uttryckligen föräldrarnas fokus på det egna barnet som en orsak till att föräldrar bör begränsas i sitt inflytande. Resultatet överensstämmer med Ritchey (1998) diskussion om att vi går mer och mer mot ett individcentrerat samhälle och en individcentrerad demokrati. En av orsakerna till att föräldrar inte alltid engagerar sig i sina barns skolgång förklarar Löfbom (enligt Ritchey 1998) med att föräldrarna anser att de inte har tid. Även Klaassen m.fl (enligt Andersson 2004) menar att tiden kan vara ett problem men tar även upp kulturella skillnader som en faktor som i vissa områden försvårar samverkan mellan hem och skola. Lärare 2 problematiserar fenomenet tid och menar att bristen på uppslutning på den skolan inte kan förklaras av att föräldrarna inte har tid då många i området är arbetslösa. Hon tror precis som Klaassen m.fl att det istället beror på kulturella skillnader i synen på skolan. Detta ser vi som en trolig orsak mot bakgrund av de förklaringar hon ger.

5.2 Slutdiskussion

Vår syn på lärande är att det är situerat och att vi lär oss i samspel med varandra. Skolan har inte ensamrätt på att förmedla kunskaper utan vi lär oss i många olika sammanhang. I takt med att synen på kunskap förändras från att ha varit avgränsad till skolans värld till att bli en angelägenhet som rör samtliga delar av en individs verklighet måste även en utveckling ske i samverkan mellan hem och skola. Som den utvecklingsekologiska teorin visar består ett barns liv av flera olika närmiljöer som tillsammans bildar en helhet. Gunnarsson (1992) menar att det är av största vikt att relationerna är goda mellan personerna som ingår i barnens olika närmiljöer. Skolan och hemmet är två närmiljöer där barnet vistas stora delar av sitt liv och därför anser vi att det är viktigt att samverkan mellan hem och skola fungerar. Som vi skrev i inledningen är vi själva föräldrar och har erfarenhet av såväl goda som mindre goda exempel på samverkan mellan hem och skola. Vi tror att om skolan har en rektor som vill samverka i allt och ser samverkan mellan hem och skola som en viktig uppgift kan rektorn tydliggöra för skolans personal vad de har att vinna på att samverka med föräldrarna och på så sätt få personalen positivt inställda till detta arbete. Om rektorn lyckas involvera och engagera skolans personal i frågan kan de tillsammans med föräldrar bygga upp en gemensam grund för hur samverkan skall utformas. Om samtliga parter strävar mot samma mål tror vi att man har en större möjlighet att lyckas i sin samverkan. Vi har insett att förutsättningarna för en samverkan ser olika ut på olika skolor. Det är skillnad mellan att arbeta i en homogen skola jämfört med en heterogen. Inte alltid till fördel då vi av vår undersökning kunnat se ett större engagemang i de skolor som har stor andel barn som kommer från andra länder. Dessa måste arbeta än mer medvetet med föräldrasamverkan för att nå föräldrarna. Språk och kulturella skillnader är hinder som man får kämpa för att försöka ta sig över.

Det vi tror är det absolut viktigaste för att få en god samverkan mellan hem och skola är att alla parter *vill* samarbeta. Läraren är en nyckelperson i samverkan eftersom läraren är den som

har största delen av direktkontakten med föräldrarna. Om läraren inte är öppen för att samarbeta ser vi samverkan som en omöjlighet.

En annan viktig del för läraren i samverkan med föräldrarna anser vi är att försöka vinna föräldrarnas förtroende eftersom detta leder till att både föräldrar och barn blir trygga i samverkan. Det är även viktigt att läraren visar att föräldrarnas åsikter är betydelsefulla och att de tas på allvar när de vill diskutera något. Flising (m.fl. 1996) pekar på vikten av att föräldrar har en positiv attityd till skolan. De poängterar att det är särskilt viktigt för barn som befinner sig i riskzonen. Henderson (enligt Flising m.fl. 1996) tar även upp barn från låginkomstfamiljer och invandrarfamiljer som största vinnarna till följd av ökat föräldraengagemang. Vi tror att positiva attityder är lättare att uppnå om läraren visar att denne ser föräldrarna som jämställda parter. Vi anser att man har mycket att vinna på att bli medveten om de micromakter som Ribom (1993) menar kan uppstå i samspelet med föräldrarna. Vi menar att man i de fall då man är medveten om att man tar på sig olika roller i ett möte också har lättare att ta sig förbi de hinder dessa kan sätta upp. Vi är övertygade om att all samverkan underlättas av att man ser varandra som jämlika parter som alla vill barnens bästa.

I vår undersökning var det flera lärare som önskade en större uppslutning av föräldrarna på föräldramöten. Vi anser att det är mycket viktigt att läraren i dessa sammanhang inte ser ner på de föräldrar som inte kommer på föräldramötena. Detta behöver inte bero på att föräldrar inte vill engagera sig i sina barns skolgång utan kan mycket väl grunda sig i andra faktorer.

5.3 Pedagogiska konsekvenser

Som vi kunnat se av bland annat Maktutredningen känner föräldrar att de har ganska liten möjlighet att påverka val av metoder och undervisning. I de fall då föräldrar önskar påverka dessa men inte har möjlighet kan en frustration och ett missnöje uppstå. Vi har även av bland annat Flising (m.fl. 1996) studier kunnat se att föräldrars attityder till skolan påverkar elevernas skolprestationer. Då vår undersökning visat att det varierar vad lärarna vill samverka kring men även att läraren har en nyckelroll i samverkan mellan hemmet och skolan blir konsekvensen att det kan bli av betydelse för elevernas skolresultat vilken inställning läraren har till vad denne vill samverka kring. Detta då föräldrarnas attityder till skolan kommer att påverkas av hur de blir bemötta i sin önskan att samverka i olika frågor kring barnens skolgång. Enligt Flising (m.fl. 1996) är de som vinner mest på att föräldrarna har en positiv attityd till skola de elever som befinner sig i ”riskzonen”. Därför menar vi att det är av största vikt att en lärare arbetar för att få alla föräldrar positivt inställda till skolan. Om föräldrarna har en positiv attityd till skolan speglar detta av sig på barnen som då också får en positiv attityd till skolan. Forskning visar att en del föräldrar vill vara med och bestämma om undervisningens metod och innehåll (Eriksson m.fl. 1981, Skolverket 2001). Vi anser att en lärare bör lyssna på föräldrarnas åsikter och möta föräldrarna som jämlika parter. Däremot är det kanske inte önskvärt att föräldrar dagligen kommer och ifrågasätter den undervisning man bedriver. Vi tror inte att detta förekommer men i de fall då föräldrar faktiskt kommer med åsikter och frågor om undervisningen anser vi att det är viktigt att läraren lyssnar på dem. I de fall då läraren inte går föräldrarna till mötes är det viktigt att denne förklarar *varför* man inte kan vara tillmötesgående i frågan. Utifrån det sociokulturella perspektivet är upplevelsen av meningsfullhet avgörande för viljan att lära. Det som eleven arbetar med måste alltså kännas meningsfullt för denne. Om läraren tydligt visar att han/hon har en plan med sin undervisning och förklarar *varför* klassen skall arbeta med en speciell sak, både för elever och för intresserade föräldrar, tror vi att detta kan medföra att både föräldrar och elever får en positiv attityd till skolan, vilket i slutändan gynnar barnens skolresultat.

Detta arbete har alltså haft betydelsefulla konsekvenser för oss som lärarstudenter. Vi har genom arbetet fått ökad kunskap om olika sätt att arbeta med samverkan mellan hem och skola. Vi har även fått möjlighet att tillgodogöra oss forskning och teorier kring vilka positiva effekter en god samverkan mellan hem och skola kan ha för elevernas lärande. Vi upplever att detta arbete kompletterat vår utbildning med ett område som vi skrev i inledningen, är försummat i lärarutbildningen.

5.4 Förslag på framtida forskning

Eftersom vår studie visat tecken på att kulturella skillnader kan vara ett hinder i samverkan mellan hem och skola tycker vi att det skulle vara intressant att jämföra ett antal invandrartäta skolor och se om det verkligen är så. Skulle det visa sig att det är så tycker vi även att det skulle vara intressant att studera hur dessa skolor arbetar för att ändå få en fungerande samverkan mellan hem och skola.

Referenser

Almgren, Ellen. (2000). *Föräldrar för inflytande och inflytande för föräldrar: effekter av ett utökat föräldrainsflytande, En utvärdering av försöksverksamheten med lokala styrelser med föräldramajoritet*. Rapport till Skolverket.

Andersson, Inga. (2004). *Lyssna på föräldrarna – Om möten mellan hem och skola*. Stockholm: HLS Förlag.

Carlgren Ingrid & Marton Ference, *Lärare av imorgon* (2000). Stockholm: Lärarförbundets förlag.

Dysthe, Olga. (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur

Ellmin, Roger och Glerups Utbildning AB (2006). *Rätt DoS för lärande – Dokumentation och samtal* Malmö Glerups.

Ellmin, Roger & Levén, Sören (1998). *Ledarskap ända in i klassrummet*. Stockholm: Förlagshuset Gothia.

Eriksson, Lars. (1984). *Föräldrarna och den obligatoriska skolan. Några utvecklingslinjer*. (Rapport nr 24:140). Göteborg: Göteborgs Universitet, Institutionen för praktisk pedagogik.

Eriksson Lars, Flising Lisbeth & Kärrby, Gunni (1981). *Föräldrars attityder till skola och samverkan* (Rapport nr 112). Göteborg: Göteborgs Universitet, Institutionen för praktisk pedagogik.

Estmer, Bo (1973). *Vem ska bestämma i skolan: handbok i demokrati vid skolor och universitet*. Stockholm: Allmänna förlaget.

Flising, Lisbeth, Fredriksson, Gunilla, Lund, Kjell (1996). *Föräldrakontakt – En bok om att skapa, behålla och utveckla ett gott föräldrasamarbete*. Södertälje: Informationsförlaget och författarna.

Folkesson, Lena, Lendahls, Rosendahl, Birgit, Längsjö, Eva & Rönnerman, Karin (2004). *Perspektiv på skolutveckling*. Lund: Studentlitteratur.

Gilje, Nils & Grimen, Harald. (1995) *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg: Daidalos.

Gunnarsson, Lars. (1992) *Utvecklingsekologi och sociala nätverk*. (Red.), Hwang, Philip *Barnets tidiga relationer*. Stockholm: Natur & Kultur

Holberg, Johnny. (1987). *De lågmälda roparna. En berättelse om den svenska skolans föräldrarörelse, dess historia och idéutveckling, från den första trevande starten till våra dagars Riksförbundet Hem och Skola*. Stockholm: Riksförbundet Hem och Skola.

Jerlang, Espen. (1996). Jean Piagets teori om intelligensen. S. Egeberg, J. Halse, E. Jerlang, A. J. Jonassen, S. Ringsted, B. Wedel-Brandt & Munksgaard, (Red.), *Utvecklingspsykologiska teorier*. Stockholm, Liber AB.

Johansson, Bo och Svedner. (2001). *Examensarbetet i lärarutbildningen. Undersökningsmetoder och språklig utformning*. Uppsala: Kunskapsförlaget.

Johansson, Gunilla & Wahlberg Orving, Karin. (1993). *Samarbete mellan hem och skola – Erfarenheter från elevers, föräldrars och lärares arbete*. Umeå Universitet, Pedagogiska institutionen.

Lindbom, Anders. (1995). *Medborgarskapet i välfärdsstaten – Föräldrainflytande i skandinavisk grundskola*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.

Lpo 94 (2002). "Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet". I: *Lärares handbok. Skollag, Läroplaner, Yrkesetiska principer* (s. 7-22). Stockholm: Lärarförbundet.

Läroplan för grundskolan Lgr69 Stockholm: Skolöverstyrelsen, 1969.

Läroplan för grundskolan Lgr80 Stockholm: Skolöverstyrelsen, 1980.

Merriam, Sharan B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

Metell, Eva. (2000). *En uppföljningsstudie av föräldraengagemang i grundskolans årskurs två och fem*. (FoU-rapport 2002:9) Stockholm: Forskning och utvecklingsenheten.

Niléhn, Kerstin. (1976) *Samspelet mellan skola och hem: former för kontakt och samarbete mellan lärare, föräldrar och elever i grundskolan*. Stockholm: Bonnier.

Petersson-Bergström, Gunilla. (1980). *Föräldrar som resurs – Intervjuer med föräldrar till nybörjare*. (Rapport nr: 26:62) Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för Praktisk pedagogik.

Rappe, Eva. (1973). Från katekes till "social fostran". Om folkundervisningen i Sverige från 1842 till 1906. *Häftet för kritiska studier, nr 5-6*.

Ribom, Leif. (1993). *Föräldraperspektiv på skolan: en analys från två håll*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.

Ritchey, Elisabeth. (1998). *Föräldrar i skolan – är det nå't att ha? En beskrivning av hur det gick till när ett antal skolor bestämde sig för att inrätta lokala styrelser med föräldramajoritet* Rapport till Skolverket.

SFS 1999:1080. *Föräldrabalken*.

Skollagen. I: *Lärares handbok. Skollag, Läroplaner, Yrkesetiska principer* (s. 51-127). Stockholm: Lärarförbundet.

Skolverket (2001). *Fem år av försöksverksamhet med lokala styrelser med föräldramajoritet. En sammanfattning av förutsättningarna för och erfarenheterna av lokala styrelser och en summering av genomförda utvärderingar.* (Dnr 2000:615). Skolverket, Avdelning för kursplaner och nationell utveckling.

Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap.* Lund: Studentlitteratur.

Sverne, Tor. (1992). *Skolan och föräldrarna - Ett gemensamt ansvar för barn.* Göteborg: Förlagshuset Gothia.

Säljö, Roger, Föreläsningar om lärande och tidsandan. (2003). (Red.) Selander, Staffan, *Kobran, nallen och majjen, tradition och förnyelse i svensk skola och skolforskning.*

Wennerholm Juslin, Pia & Bremberg, Sven. (2005). *Bättre skolprestationer med ökat föräldrainflytande - En systematisk forskningsöversikt.* (Rapport 2005:30). Stockholm: Statens folkhälsoinstitut

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning.* Stockholm: Vetenskapsrådet

Internet

<http://www.hemoskola.se/om%5Foss/historik.php> 2006-12-12 kl: 09:44

<http://www.regeringen.se/content/1/c4/06/89/8e07c322.pdf> 2006-12-12 kl:16:17

http://www.skolutveckling.se/digitalAssets/40194_varfor_iup.pdf 2006-12-08 kl. 11:00

http://www.skolutveckling.se/digitalAssets/17182_foraldra_infl.pdf

http://www.skolutveckling.se/demokrati_jamstalldhet_inflytande/inflytande/lokala_styrelser/fragor_svar/

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Elevdemokrati> 2006-11-14 kl:10:32

Bilaga

Intervjufrågor till rektor:

- Finns det en speciell plan för hur skolan arbetar med föräldrasamverkan?
- Vad innebär föräldrasamverkan för dig
- Hur skulle du definiera en god föräldrasamverkan?
- Vad anser du att syftet är med föräldrasamverkan?
- Tycker du att man i samverkan mellan föräldrar och skola sätter eleven och dess lärandeprocess i fokus?
- När du talar om vad en god samverkan är så nämner du xxxxx. Vad stöder du dessa tankar på? Har du tagit del av några teorier eller forskningsresultat till stöd för samarbetet?

Intervjufrågor till lärare:

- Känner du till om det finns en speciell plan för hur skolan arbetar med föräldrasamverkan?
- Vad innebär föräldrasamverkan för dig?
- Hur skulle du definiera en god föräldrasamverkan?
- Vad anser du att syftet är med föräldrasamverkan?
- Tycker du att man i samverkan mellan föräldrar och skola sätter eleven och dess lärandeprocess i fokus?
- Känner du till om samarbetet mellan skola och föräldrar grundar sig i någon form av teorier eller forskning?
- Vad tycker du fungerar väldigt bra med samverkan föräldrar-skola på just den här skolan?
- Vad tycker du fungerar mindre bra – alternativt vad skulle du vilja utveckla?

Intervjufrågor till föräldrar:

- Vad innebär föräldrasamverkan för dig?
- Hur skulle du definiera en god föräldrasamverkan?
- Känner Du till om det finns en speciell plan för hur skolan arbetar med föräldrasamverkan?
- Vad är syftet med föräldrasamverkan?
- Tycker du att man i samverkan mellan föräldrar och skola sätter eleven och dess lärandeprocess i fokus?
- Känner du till om samarbetet mellan skola och föräldrar grundar sig i någon form av teorier eller forskning?
- Om du skulle beskriva vad det viktigaste är för ditt barn i samverkan mellan hem och skola– vad skulle du säga att det är då?
- Vad tycker du fungerar väldigt bra med samverkan föräldrar-skola på just den här skolan?
- Vad tycker du fungerar mindre bra – alternativt vad skulle du vilja utveckla?